

Lukemisen alkupöytä,

tähti

Uupis-Kirja.

(M. Akkari)

Helsingissä, J. E. Frenckellin ja pojan luona 1850.

Seidän kustannuksella.

Imprimatur. Borgå Domkapitel den 27 April 1850.

På befallning: Clas Molander.

I. Osa. Lasten luettajalle.

Opi ensin itse, ennen kuin sinä muita opetat.

Puustawein luonnosta ja muodosta.

§. 1. Puustawiksi kutsutaan äänteen merkkiä kirjassa.

Selitys. Ääntimet ovat sekä ne lihasuonet henkitorvessa, jotka äänen synnyttävät, että kieli ja huulet, jotka mukaillevat äänen suussa. Ääni on ääntimein waituttama, tahi synnyttämä helinä, joka kulkee ulos suusta. Äänen himinä tulee kuulumisiin monin tavoin, aina miten ääntimiä milloinkin liikutetaan, niin kuin itkeissä, nauraessa, aivastaessa, huokaillessa, yskiesä tahi rykiesä. Lapsi saapi äänensä kuulumaan itkeissä, ennen kuin hän taitaa puhua. Sitte vasta kuin ääntimet taipuvat mukailemaan puhe-ääniä, ne synnyttävät äänteitä. Äänne on siis puhuesä kuuluwa äänen notkistus. Äännetten silmin nähtäviä merkkejä kutsutaan puustawiksi.

§. 2. Samoin kuin äänteet ihmisen suussa, ovat niiden merkitti kirjassa, tahi puustawit, luonnostansa kahden latuiset:

1. Ääntävät puustawit (vocales), jotka puhuesä ja lukeissa antavat äänen yksinänsä, ilman muiden avuta, ja jotka laulaessa kannattavat ääntä. Näitä on Suomen kielessä 8: a, e, i, o, u, y, ä, ö.

2. Ääntymät puustawit (consonantes), joita ei saada kuulumaan muuten kuin ääntäwäin puustawein avulla, jotka niille äänen antavat. Esimerkiksi k, p, t eivät tule kuulumisiin, ennen kuin ne yhdistyvät ään-

tävihin puustaweihin, ja sitte vasta ne saavat äänen, tahi äänthyvät näin: *ko, pe, te*. Äänthyvät puustawit ovat: (*b*), (*c*), *d*, (*f*), *g*, *h*, *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *p*, (*q*), *r*, *s* tahi *š*, *t*, *w*, (*x*), (*z*). Mutta näistä ovat ainoastansa: *d*, *g*, *h*, *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *p*, *r*, *s* tahi *š*, *t*, *w*, suomalaisia, ja ne muut: *b*, *c*, *f*, *g*, *x*, *z* ovat vieraita, joita käytetään vieraita nimiä ja sanoja kirjoittaessa.

§. 3. Kaikki ääntävät ja äänthyvät puustawit ovat muodoltansa tahi näöltänsä sekä pieniä, niin kuin *a*, *h*, *k* j. n. e., että suuria, niin kuin *U*, *S*, *R* j. n. e.

§. 4. Tavallisesti ovat suomalaiset kirjat painetut rântti-puustaweilla (fraktur), joita löytyy sekä pieniä että suuria kahdesta laadusta näöltänsä: *a*, *b*, *a*, *h*, *U*, *S*, *U*, *S*. Käsi-kirjoituksessa käytetään latinaisia puustaweja, jotka niinkään ovat kahdesta laadusta: pyöstyisiä (antiqua), esim. *a*, *h*, *k*, ja vinoisia (cursiv), esim. *a*, *h*, *k*.

Puustawein ääntämisestä.

§. 5. Ääntävät puustawit ovat äänteensä suhteen paikoin lyhyemmät esim. *sana*, *tuli*, joissa sanoissa molemmat tavaukset ovat yhtä lyhyet, ja paikoin pitemmät, esim. *saarna*, *tuuli*, joissa sanoissa ensimmäinen tavaus on pitempi kuin toinen. Lyhyempiä ääntäviä puustaweja kirjoitetaan yksittäin: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, *y*, *ä*, *ö*; mutta pitempiä ääntäviä puustaweja kirjoitetaan kirjassa kaksittäin kirjoittamalla: *aa*, *ee*, *ii*, *oo*, *uu*, *yy*, *ää*, *öö*, ja niitä äännetään niin, että ääntä vähän kannatetaan.

§. 6. Jos kaksi peräkkäisen seuraavaa eri-äänteistä puustawia äännetään lukeissa niin kiireesti yhteen, että ne tekevät ainoastansa yhden tavauksen, niin niitä kutsutaan yhdistys-äänteiksi, jotka äänteensä suhteen ovat

hiukan pitemmät kuin yksittäin kirjoitettuihin puustawien äänteet. Yhdistys-äänteet ovat Suomen kielessä seuraavaiset: ai, au, ei, eu, ie, iu, oi, ou, ui, uo, yi, yö, äi, äy, öi, öy.

§. 7. Ääntyvät puustawit taas ovat luonnostaan paikoin jähkemmät ja paikoin pehmeämmät. Jähkempiä ääntyviä puustawia osoitetaan kirjassa katkettain kirjoittamalla: kk, ll, mm, nn, pp, rr, ss, tt, esim. kukka, kello, tammi, linna, sappi j. n. e. ja pehmeämpiä kirjoitetaan yksittäin: k, l, m, n, p, r, s, t, esim. kuka, keli, sama, pino j. n. e.

§. 8. Kaksi ääntymää puustawia, nimittäin t ja k pehmenyvät vielä keskellä sanaa niin paljo, että tavallisessa puheessa toisinaan jäävät kuulumattomiin, toisinaan taas ääntyvät toisin tavoin kuin t ja k. Nämä pehmentyneet t ja k ovat: d ja g, joita harvoissa paikoin Suomalaiset ovat taipuneet ääntämään niin puhtaasti ja pehmeästi, kuin muissa kielissä on tavallinen.

§. 9. Jos siis lapsen luettaja ei itsekkään taida ääntää d:tä niin pehmeästi kuin Ruotsalaiset tahi muutamat Turun ja Uuden maan Suomalaiset, niin neuwokoon lasta d:tä ääntämään, miten kielen murreh kussakin maan paikassa waatii. Sentähden hän lukekoon esim. sanat: yhden, meidän, käden, saada, niin kuin Karjalaiset ja Savolaiset, jotka sanovat: yhen, meidän, käen, saaha, tahi niin kuin Hämeen maan asujamet, jotka sanovat: yhlen tahi yhren, meidän tahi meirän, kälen tahi kären, saala tahi saara. Puustawia d:tä ei suinkaan saa ääntää niin jähkästi kuin t:tä, ja sentähden ei saa lukea näin: yhten, meitän, käten, saata.

§. 10. Toinen pehmeä puustawi g seuraa sanoissa ainoastaan n:n perästä semmoisissa tavauksissa, jotka ovat umpinaiset (katso §. 17. 6:lla lehti-puolella), esim. hengen, hangen, pangan.

§. 11. Sanan alussa eivät puustawit d ja g löydy ainoassakaan puhtaassa suomalaisessa sanassa. Pyhässä Raamatussa ja muissaki entis-aikuisissa kirjoissa käytetään d:tä ja g:tä useammasti kuin nykyisessä kirja-kielessä. Samoissa kirjoissa nähdään niinkään puustawin h seuraawan m:n perästä, esim. jombi, kumbi, ombi, mutta nyt ovat sekä h että muut wieraat puustawit hyljätty suomalaisesta kirja-kielestä.

§. 12. Koska wieraat puustawit: b, c, f, q, r, z, samoin kuin ch, ph, th, ß, þ, kuitenki useasti löntywät wieraissa sanoissa ja nimissä käytettyinä suomalaisissaki kirjoissa, niin tässä selitetään, miten niitä äännetään:

b (sano: be) äännetään pehmeämmästi kuin p, esim. Babel, Hebron.

c (sano: sie) luetaan ääntäwäin puustaweine e, i, y, ä, ö:n edellä samoin kuin s, esim. Cincinatus, citron, lue: Sinsinatus, sitron. Mutta muiden ääntäwäin ja kaikkein ääntywäin puustawein edellä c kaikuu kuin f, esim. Colossus, cardinal, Cleopatra, lue: Kolossus, kardinal, Kleopatra.

f (sano: ähwä) äännetään niin kuin hw, esim. professor, toffel, lue: prohweßsor, tohwel.

q (sano: fuu), jota aina seuraa u, luetaan tämän puustawin yhdistyksessä kuin kw, esim. Quirinus, lue: Kwirinus.

x (sano: äksä) on syntynyt kahdesta puustawista, nimittäin f ja s, ja luetaan niin kuin fs, esim. Alexander, lue: Aleksander.

z (sano: seta) luetaan samoin kuin ne kaksi puustawia t ja s, joista se on syntynyt, esim. Zipora, lue: Tsipora.

ch (sano: sie-ho) luetaan useasti kuin f, waikka se oikeastansa on jänkkä h, esim. Malachia, Christus, lue: Malafia, Kristus.

ph (sano: pe=ho) kaituu kuin f, esim. Philippus, Stephanus, propheta, lue: Swilippus, Stehwanus, prohmeta.

th (sano: tie=ho) äännetään kuin t, esim. Esther, Theodorus, lue: Ester, Teodorus.

ß (sano: ässä=feta) äännetään kuin ss, esim. Pressburg, lue: Pressburg.

tz (sano: tie=feta) luetaan kuin ts, esim. Mayntz, Metz, lue: Maints, Mets.

Tawaufista.

§. 13. Tawaus on ääntävän ja ääntyvän puustawin yhdistys puhuesssa ja lukeissa, esim. ah, ha.

§. 14. Jokaiseen tawaufseen maaditaan ääntävää puustawia, joka antaa tawaufelle äänen. Sentähden on sanassa niin monta tawausta, kuin siinä on yksinäistä ääntävää puustawia, tai yhdistys-äännettä, esim. käsiwarssi, jossa sanassa on 4 ääntävää puustawia: ä, i, a, i, ja siis 4 tawausta.

§. 15. Tawallisesti on tawaufessa joku ääntävä puustawi yhdistetty yhden tai useamman ääntyvän puustawin kanssa, esim. me-si-mar-ja. Mutta toisinaan tekee ääntävä puustawi yksinään tawaufsen, esim. a=ho, i=lo, ai=no-a.

§. 16. Ääntävä puustawi tawaufessa saattaa olla lyhyempi ja pitempi, ja sitä myöten tawaufi on lyhyempi ja pitempi ääneltänsä, esim. haa-mu, faula, joissa sanoissa ensimmäiset tawaufet haa ja fau ovat pitemmät ääneltänsä kuin viimeiset tawaufet: mu ja la.

§. 17. Tawausta, jonka loppu-puustawi on ääntävä, kutsutaan awonaiseksi, esim. hy-wä, ta-wa-ra. Tawausta, jonka loppu-puustawi on ääntyvä, kutsutaan umpinaiseksi, esim. ar-mas, käs-tyt.

§. 18. Ensimmäinen puustawi woipi olla ääntämä tahi ääntyvä, esim. il=ta, ar=mo. Mutta kahja ääntymää puustawia perätysten ei löydy ainoankaan sanan, eikä tawauksenkaan alussa, niin kuin muissa kielissä on tavallinen.

Tawausten laadut ovat siis Suomen kielessä seuraavaiset:

- 1 alku puustawi on ääntämä, esim. al=ku
- 2 alku puustawi on ääntyvä, esim. sa=na
- 3 loppu puustawi on ääntämä, esim. ma=to
- 4 loppu puustawi on ääntyvä, esim. ar=mas.

§. 19. Jos ääntämäin puustawein välillä ei löydy muuta kuin yksi ainoa ääntyvä puustawi, niin se yhdistyy jälkimäiseen tawaukseen, esim. i=sa, aa=mu, pa=ha, seu-raa=wai-nen.

§. 20. Mutta jos ääntämäin puustawein välillä löytyy kaksi ääntymää puustawia, niin edellinen niistä yhdistyy edelliseen tawaukseen, ja jälkimäinen puustawi jääpi jälkimäiseen tawaukseen, esim. kor=si, o=sa, ta=lo=sa, (waan ei: ko=rsi, o=ssa, ta=lo=ssa).

§. 21. Missä taas löytyy kolme ääntymää puustawia ääntämäin välillä, siellä yhdistyvät molemmat edelliset ääntyvät puustawit edelliseen tawaukseen ja viimeinen näistä kolmesta ääntymästä puustawista jääpi jälkimäiseen tawaukseen, esim. tar=ka, pal=ta, (waan ei: tar=kka, pal=sta).

§. 22. Yhdistys-äänteet ai, au, ei, eu, ie, iu, oi, ou, ui, uo, yi, yö, äi, äy, öi, öy, tekewät sanan ensimmäisessä tawauksessa aina yhden ainoan tawauksen, esim. sai=ras, nau=ris. Mutta sanan muissa tawauksissa jakautuvat au, eu, ey, iu, ou, ay, öy, kahdeksi tawaukseksi, esim. rak=ka=us, ko=re=us, ru=ko=us, hl=pe=ys.

§. 23. Kaikki muut eri-ääniset ääntävät puustawit rinnatuksen tekewät kaksi tawausta, esim. lau=pe=as,

us=fo=en, tuo=mi=on, joissa sanoissa ea, oe, io tekivät faksi tawausta.

Wälimerkeistä.

§. 24. Sanain ja lauseiden välillä näkyvät monen laiset merkit, joilla tarkoitetaan antaa lukemiselle sellaista äänen pidätystä, että kuulia tulisi paremmin ymmärtämään lukian lauseita.

Sel. Sana lauseh merkitsee sanoilla lausuttua ajatusta, esim. lapsi on ahkera; hän lukee kirjaa. Lauseessa on useampi kuin yksi sana; sillä lauseessa yhdistyvät useammat sanat ajatusta ilmoittamaan.

§. 25. Mainittuja wälimerkkejä ovat seuraavaiset:

- : **tahi - Tawaus=merkki** ja myös **yhdistys=merkki**, joka löytyy tawausten ja sanain välillä ja osoittaa, mitkä tawaukset kuuluvat yhteen sanaan, esim. toi-mel-li-nen, ja mitkä sanat ovat yhdistyneet yhdeksi sanaksi, esim. käsi-kirja.
- , **Vyhimmän pysähtymisen merkki**, joka löytyy sanain välissä, pidättämässä hiukan lukian ääntä, esim. jos tahdot, niin ota.
- ; **Pitemmän pysähtymisen merkki**, **tahi eroitus=merkki**, joka löytyy sanain välissä ja pidättää enemmän kuin edellinen lukian ääntä, esim. kyllä se olisi hyvä; mutta —
- : **Seuraus=merkki**, joka löytyy niinkään sanain välissä, pidättämässä yhden verran kuin edellisenki merkki lukian ääntä, esim. nämä sanat ovat muukalaisia: kaappi, muori, sanku, tuoli.
- . **Pitimmän pysähtymisen eli koko lauseen päätös=merkki**, joka löytyy sanain välissä ja osoittaa, että äänen pittää siinä laskeiman ja kokonansa pidättymän, ennen kuin seuraavasta sanasta äännetään.
- ? **Kysymys=merkki**, joka seuraa kysymys-lauseen perästä, esim. mitäs tahdot?

! Toivotus= kutsumus= ja kummastus=merkki, joka seuraa toivotus= tahi kutsumus= taikka vielä kummastus= sanain perästä, esim. ota, ota! tule, tule! Eih! ihme! se!

() tahi [] Sulut, hakaset tahi wäli= sanain= merkit, jotka löytyvät niiden sanain alku= ja loppu= puolella, jotka eivät oikeastaan kuulu siihen, mitä lausutaan, ja ovat lisättyinä selitykseksi.

” Laina= merkki löytyy niiden sanain edellä ja perässä, jotka ovat otetut kora= kuulusta tahi muista kirjosta. tahi ” Puustawin pois= jättö= merkki, esim. tässä ’ paikkassa’, (oikeastaan: tässä paikassa).

— Ajatus= merkki, joka osoittaa, että lukeminen alkoi pidätyksellä, tahi että kokonansa uusi lauseh ottaa alkunsa.

§ Pykälä= tahi jako= osa= merkki, osoittaa eri= osia kirjassa, esim. §. 1. §. 5.

* tahi + Osoitus= merkki näyttää, että toiseen paikkaan on pantu asian selityksiä tahi muistutuksia.

Sanain lyhennykset.

§. 26. Muutamia sanat tulevat toisinaan lyhennetyiksi, niin että niistä löytyy ainoastansa muutama puustawi silmäin edessä. Sellaisia lyhennyksiä ovat:

esim.	lue: esimerkiksi	f. p.	lue: sinä päivänä
j. m. m.	— ja monta muuta	f. p.	— samassa paikassa
j. n. e.	— ja niin edespäin	f. t. f.	— se tahtoo sanoa
l.	— luku, tahi lue	t.	— tahi, taikka
muist	— muistutus	wašt.	— vastaus
nimitt.	— nimittäin	w.	— vuonna
f.	— siinä	w.	— warsi
f. f.	— sama kuin	zc.	merkitsee j. n. e.
f. o.	— se on.		

Neuvoja opetuslaadusta.

§. 27. Joka tahtoo lasta opettaa lukemaan, hänen pitää sitä tekemän lempeydellä ja mielisuosioilla, saadaksen

sa lasta ymmärtämään, ett'ei lukeminen ole vaikea työ, vaan että se on hyödyllinen toimitus, josta lapsi saapi sitä suuremman huvituksen, mitä enemmän hän tottuu lukemista harjoittamaan. Lukemista ei pidä alotettaman, hirtitellen ja pelotellen lasta, että lukemisen oppiminen on työläs ja tuskoittava, vaan lasta pitää hyvillä sanoilla maaniteltaman katselamaan kuvia kirjassa, että hänessä heräisi halu pitelemään kirjaa käsissänsä. Ja kun lapsi tulee lukemisen alulle, ei häntä pidä kiusattaman pitkällisellä luettamisella yhteen perään, josta lapsi tuskaantuu. Wähän aikaa luettuaan, lapsi saakoon tilaisuutta lewätä tästä oudosta työstä.

§. 28. Kellä taas on useampi lapsi yht'aikaa opettavana, se antakoon lasten kiistata keskenänsä lukemisessa, kiitellen, sitä, joka on muita ahkerampi, wauraampi ja uutterampi. Mäköön kuitenkin pahoilla sanoilla häwaistko tahi kiwaudella nuhdelko sitä, joka ei jaksa pysyä toisten rinnalla, jos lapsi muutoin ei ole tyly- tahi kateka-luontoinen ja peräti huolimaton. Sillä herättääksensä nuorten sydämessä lukemis-halua, luettajan pitää puheissansa oleman siweän ja menossansa lempeän ja ystävällisen.

§. 29. Silmät, korvat ja ääntimet owat ne keinot, joilla lukeminen saadaan sujumaan. Mitä enemmän lapsen silmiä ja korvia kiehitetään ottamaan tarkasti waaria siitä, mitä lapsi näkee ja kuulee, sitä paremmin hänen muistinsa ja ymmärryksensä wirtistywät ja heristywät hupeluudesta. Lasta pitää sentähden tawutettaman ottamaan siitä tarikan warin ja panemaan muistihinsa, mitä hän kirjasta näkee ja luettajan suusta kuulee.

§. 30. Mitä lukemaan opettaessa muutoin on wariin otettava, tahdomme nyt selittää.

§. 31. Ensin annetaan lapsen katsella ja ihaella niitä kuvia, jotka löytywät tämän kirjan 18:llä lehti-puolella, selitellen, mitä kuki kuva merkitsee ja mitkä puustawit niiden kuvain wieressä owat.

§. 32. Sitten alotetaan lukemisen opetusta puusta-
weista sillä tavoin, että lasta neuvotaan tuntemaan ja
nimittämään ääntävät puustavit, itsekunni erikseen
toisista. Tätä tehdään niin kauan, että lapsi tulee tun-
temaan kaikki ääntävät puustavit missä sanassa tahdonsa.

§. 33. Saatuansa lapsen tarkasti tuntemaan kaikki
ääntävät puustavit, luettaja alkaen näyttää lapselle
ääntymistä puustaweja kummin wieresessä ja ilmoittakoon
kunni puustavin nimen.

§. 34. Ääntymistä puustaweista neuvotaan lasta
ensin ääntämään puhtaat suomalaiset, itsekunni erikseen
toisista. Ja kummin lapsi tuntee kunni ääntymän puustavin
erittäin, luettaja näyttäkoon semmoisia puustaweja, jotka
ovat melkein yhden näköiset ja totuttakoon lapsen silmiä
niitä eroittamaan toisistansa. Semmoiset puustavit nä-
kyvät 17:llä lehti-puolella rinnatusten. Musta wieraita
puustaweja ääntämään ei huoli lasta opettaa, ennen kummin
hän taitaa tawata. Sillä niitä ei lapsi woi ääntää eri-
tään tahi yksittäin, ennen kummin hän tawauksesta näkee ja
luettajan suusta kuulee, miten niitä äännetään ääntävään
puustawein yhdistyksessä.

§. 35. Ennen kummin lapsi on tullut tarkasti tuntemaan
suomalaiset puustavit, ei pidä tawauksen lukemista alote-
taman. Saada lasta oppimaan tarkasti tawaamaan sano-
ja, on waikein temppu ja pää-asia koko kirjjan lukemisessa.

§. 36. Miten erinimiset ja eri-ääniset puustavit
ääntäessä yhdistyvät niin tarkasti toisihinsa, että niistä
syntyy yksi ainoa tawaus, sitä ei lapsi taida käsittää.
Sentähden pitää lasta opetettaman tawaamaan sillä ta-
woin, että luettaja selittää lapselle, miten puustawein yh-
distyksestä tawaus syntyy. Tätä tehdäkseen, luettaja ensi
selittääkoon lapselle, että ääntymät puustavit samassa
kadottawat puolen ääntänsä, kummin niitä yhdistetään ään-
tämihin. Hän sanakoon esim. että puustavit: a ja h
eiwät tee yhteen lukeisssa aho, waan ah; — u ja f
eiwät tee yhteen lukeisssa ufo, waan uf; — h ja i ei-

wät tee yhteen lukeissa hoi, waan hi; — p ja u eivät tee yhteen lukeissa peu, waan pu; — f ja i eivät tee yhteen lukeissa äsfai, waan fi; — suuri S ja sä eivät tee yhteen lukeissa suuri isä, waan Ssä, j. n. e. Tälläisestä ääntämään ja ääntymään puustawein yhdistyksestä lapsi ei tule muutoin selkeyteen, kuin omin korwin kuulemalla puustawein yhdistystä luettajan suusta.

§. 37. Sentähden luettajan pitää itsensä edeltäpäin ääntämän lapselle jokaisen tawauksen erittäin, ja kääntämän lasta ääntämään perästänsä. Tätä tehdään siihen asi, että lapsi tottuu itse yhdistämään puustawit joka tawauksessa.

§. 38. Tawaamisen opettamista alotetaan tawaus-esimerkeistä (katso 20 ja 21:llä lehti-puolilla). Kaikessa lukemisessa, ja erinomattain tawaamisessa, lapsen pitää sanoman puustawit ja tawaukset korkealla äänellä, auttaaksensa muistia äännetten helinällä korwissa. Joka tawauksessa ensi sanotaan puustawejia erittäin; sitte niitä äännetään yhteen. Esim. h ja a tekewät yhteen ha; — h ja e tekewät yhteen he; — h, a, i tekewät yhteen hai; — h, a, u tekewät yhteen hau; — f, a, h tekewät yhteen fah, j. n. e. Tällä tavoin luetaan kaikki tawaukset rivissä yhteen niin monta kertaa, että lapsi yksinään taitaa lukea kaikki tawaukset perätysten.

§. 39. Jos lapsia on useampi, niin yhtä kääntetään sanomaan ensimmäistä puustawia, ja toista lasta kääntetään järjestänsä sanomaan toista puustawia, ja kolmannen lapsen pitää sanoman tawauksen puustawit yhteen. Tätä kerrotaan lasten kesellä monin mutkin.

§. 40. Sitte näytellään lapselle tawauksia ristiin rästiin rivissä ja häntä kääntetään niitä ääntämään, että lapsen silmät tottuisiwat pian hawaitsemaan, mitkä puustawit kussaki tawauksessa löytyvät. Eikä yhtäkään riviä pidä ennen heitettämän, kuin lapsi taitaa, luettajan ääntä kuulemata, omin noimin sen tawata edes- ja takasiin-päin.

Takasiin-päin lukeissa annetaan lapsen sanoa sekä koko tawaukset erittäin, esim. hō, hā, hy, hu, j. n. e. että puustawitki takaperin, esim. ah, eh, ih, j. n. e.

§. 41. Kuin lapsi taitaa selkeästi ja liukkaasti lukea tawaukset 20 ja 21:llä lehti-puolilla, opetetaan häntä tawamaan sanoja, ensi semmoisia, joissa on kaksi tawausta, sen perästä semmoisia, joissa on useampi tawaus.

§. 42. Kaiken aikaa kuin lasta opetetaan tawaamaan, pitää häneltä alati kysyttävän, ensi: kuinka monta tawausta kussaki luetussa sanassa löytyy? Sitte: kuinka monta puustawia kussaki tawauksessa on? Ja viimein: kutka puustawit kussaki tawauksessa owat ääntäwiä ja kutka ääntywiä?

§. 43. Sitte wasta kuin lapsi on oppinut selkeästi tawaamaan, hän saa opetteleida puustawit ulkoa-päin siinä järjestyksessä, missä ne toinen toistansa seuraawat (katso 19:llä lehti-puolella). Sen perästä opetetaan lasta tuntemaan eri-muotoisia puustawia samalla lehti-puolella.

§. 44. Neuwottuansa lasta tarkasti tawaamaan, luetajan pitää lapselle selittävän, että jos wäli-wiivat tawausten wäliltä jäävät pois, niin tawaukset liitäiwät toisihinsa ja tekewät sanan. Esim. jos sanasta pe rä tysten wäli-wiivat tahi tawaus-merkit jäävät pois, niin tawaukset yhdistywät sanaksi: peräthysten (katso 32:llä lehti-puolella).

§. 45. Tawausten perästä annetaan lapsen lukea sanoja yhteen perään. Tätä kerrotaan monistellen ja erikirjoista, että lapsi tottuisi lukemaan mitä kirjaa tahdon-
sa, jos se waan on painettu samanlaisilla puustawilla kuin tämä kirja. Ja kuin lapsi oppii nopeasti lukemaan kirjaa, pitää häntä neuwottaman ottamaan wäli-merkeistä sen werran waaria, että hän pidättää ääntänsä: lyhyimmän pysäys-merkin (,) paikalla wäli-merkin, pitemmän

pysäys-merkin (; ja :) paikalla enemmän ja pitimmän pysäys-merkin (.) paikalla vielä sitä kauemmin. Pitimmän pysäys-merkin perästä seuraa aina suuri puustawi, ja tästä puustawista lukeminen aina ottaa uuden alun.

§. 46. Ennen kuin lapsi osaa selvästi lukea kirjaa sisältä, ei hänelle saa opettaa mitäkään ulkoa-päin. Sillä muutoin hän tottuu panemaan sanat wäärin muistihinsa. Tavallisesti opetetaan lapsia lukemaan muutamia ruokukia ulkomuistilta, ennen kuin he tuntewat puustawiafaan. Tämä tapa enemmän hiiä kuin auttaa kirjan lukemista; sillä niitä paikkoja kirjassa, jotka lapsi on ennen pannut muistihinsa, ei hän malta lukeissa perin tarkoin noudattaa silmillänsä, luullen ne jo edeltäpäin osaawansa.

§. 47. Saatuaan lapsen selvästi lukemaan kirjaa, luettajan pitää neuwomaan lasta ymmärtämään, mitä hän lukee. Tämä tapahtuu sillä tavoin, että luettaja ensi selittelee lapselle kaikki sanat lauseessa erittäin. Sitte hän sanoo, mitä koko lauseella ymmärretään. Jos lapsi lukee esim. tämän lauseen: wiikkokaudessa on seitsemä päivää: maanantai, tiistai, keskiviikko, torstai, perjantai, lauantai, sunnuntai, niin luettaja selittääköön, mitä kuki näistä sanoista merkitsee, nimittäin: mitä wiikkokaudella ymmärretään. Kuinka paljo seitsemän on, luettaja woipi, luetellen sormiansa, näyttää, jos se on enemmän tahi vähemmän kuin neljä, tahi kuusi, tahi yhdeksä. Sitte hän selittää, mitä päivä merkitsee ja miten tämä osa wuorokaudesta eroikse muista osista, niin kuin yöstä, aamusta ja illasta. Wiimein hän ilmoittaa, monensi päivä wiikkokaudessa on maanantai, tahi keskiviikko, tahi lauantai j. n. e. Tämän tehtyänsä hän selittää, että luetulla lauseella annetaan tietää, kuinka monta päivää on wiikkokaudessa, ja mitkä niiden päivain nimet owat. — Sen perästä hän alkaa kysellä lapselta samaa, mitä hän äsken selitti.

§. 48. Lapsi on luonnoistansa sellainen, että hän mielellänsä tahtoo ymmärtää kaiken, minkä hän näkee ja kuulee, samoin kuin hän haluaa nopertaa kaikenlaisia pie-

niä kaluja. Tätä tietämisen ja tekemisen halua ei suinkaan saa tukahduttaa lapsessa, vaan sitä pitää enemmän kiihotettaman. Lapsella, näet:sen, on ilo siitä, että hän saapi jotaki aikaan ja valmiiksi. Kaikesta, mitä lapsi lukeisiansa tulee ymmärtämään, hänellä on hyvä mieli. Sentähden pitää luettajan wäsymätä selittämän lapselle kaikki, mitä lapsi lukee, että lapsen halu lukemiseen enenisi, ja lukeminen tulisi lapselle mieleiseksi ajan wietteeksi.

§. 49. Saadaksansa lapsen ajatusta wirkenemään hupeluudestansa, luettajan pitää, lukemisen päätettyä, tekemän lapselle kaikenlaisia kysymyksiä sellaisista asioista, joista lapsella on joku tieto. — 1. Hän sanokoon esim.: hewosella on neljä jalkaa; mutta kuinka monta jalkaa kanalla on? Ja sillä tavoin tehköön monenlaisia muita kysymyksiä. — 2. Toisella tavoin hän woipi opettaa lasta ajattelemaan, sanoen: kaimo on hywä — mutta millainen wesi siinä on? Tohon lapsi wastatkoön: hywä; sillä sanat hywä ja hwrä eroivat toisistansa ainoastansa alkupuustawissa. Tahi näin: millä jauhoja seulotaan, se on seula, mutta mikä se on, millä ommellaan? (Wast. neula). Silloin kuin päiwä loppuu, on ilta, mutta mikä se on, mitä myöten käydään joen yli? (Wast. silta). — 3. Vielä toisin tavoin woipi luettaja tehdä kysymyksiä ja kärkeä lasta vastaamaan, niin että joku sana wastauksessa alkaa samalla puustawilla, kuin pää-sana kysymyksessä. Hän sanokoon esim. jos minä olisin hewonen, mitä sinä minulle tekisit? Tohon lapsi woipi wastata: minä antaisin hewoselle heiniä. — Jos minä olisin kukkanen, mitä sinä minulle tekisit? (Wast. minä syöttäisin kukolle kauron). Jos minä olisin lammas, mitä sinä minulle tekisit? (Wast. minä ajaisin lampaan laumaan). Tätä tehdään siihen asti, että kaikki puustawit tulewat läpi käydiksi. — 4. Sitte mainitkoon jostakusta sanasta viimeisen tawauksen ja kärkeköön lasta ajattelemaan, minkä sanan viimeinen tawaus se on. Esim. jos otat tawauksen ha, niin käske lasta ajattelemaan, missä sanassa ha

on viimeinen tawaus. Tähän lapsi woipi wastata: li-ha, ma-ha, ra-ha, pa-ha, sa-ha, j. n. e. Jos viimeinen tawaus on *ka*, niin siihen löytyvät sanat: *lii-ka*, *ku-ka*, *ta-ka*, *si-ka*, j. n. e. — 5. Koetellaksesi taas, jos lapsi on tullut ymmärtämään, mitkä puustawit ovat ääntäviä ja mitkä ääntyviä, saat lapselle ilmoittaa viimeisen tawauksen ja káskeä häntä sanomaan sellaisia sanoja, joiden alkupuustawi on ääntävä. Esim. jos viimeinen tawaus on *ho*, niin siihen löytyvät sanat: *a-ho*, *i-ho*, joiden alkupuustawi on ääntävä. Jos viimeinen tawaus on *lo*, niin siihen löytyvät sanat: *e-lo*, *i-lo*, *ol-o*, ja jos viimeinen tawaus on *si*, niin siihen löytyvät sanat: *aa-si*, *e-si*, *uu-si*, joiden kaikkein alkupuustawi on ääntävä. — 6. Sitte saat lasta káskeä panemaan ääntyviä puustaweja sellaisten sanain alkuun, joita itse hänelle ilmoitat. Esim. jos otat sanan *isä* ja kásket lasta sen sanan alkuun panemaan ääntyvän puustawin, niin hän löytää sanat: *lisä*, *jisä*. Jos otat sanan *ukko* ja panet sen alkuun ääntyvän puustawin, niin saat *luukko*, *kukko*, *tukko*. — 7. Tätä saat tehdä vielä toisella tawoin, jos sanan *wara* alkuun panet ääntävän puustawin, niin saat *a-wara*, ja jos tämän sanan alkuun panet ääntyvän puustawin, niin saat *tawara*. — 8. Saat myös antaa lasten jättää pois muutaman tawauksen sanasta ja kysyä mitä siihen jääpi jällelle. Esim. jos sanasta *sa-hattu* heitát pois ensimmäisen tawauksen, niin siihen jääpi jällelle: *hattu*. Jos sanoista *liha-wa*, *wiha-wa* heitát pois viimeisen tawauksen, niin saat *liha*, *wiha*. Taiikka jos sanoista *ka-ma-la*, *wa-sa-ra* heitát pois keskimmäisen tawauksen, niin saat *kala*, *wara*. Tällaiset harjoitukset sekä huwittawat lasta että herättävät hänessä halua ajattelemaan.

§. 50. Kuin lapsi tulee ymmärtämään, mitä hän lukee, saapi häntä neuwoa kirjaa lukemaan sellaisella ää-

nellä, kuin aineh vaatii. Lufian äänestä woipi kohta hawaita, jos hän ymmärtää, mitä hän lukee. Sentähden annetaan muutamia oswiittoja lukemisen laadusta.

1. Eikä kaiken lukemisen pitää tapahtuman korkealla äänellä, niin sen pitää fuitenki käymän tasaisesti, niin että filjumista ja möyffämistä wältetään, eikä muutamia sanoja lueta kaljumalla ja toisia sopottamalla.

2. Hengellisiä ja jumalisia kirjoja, rukouksia ja la-
tumus-wirsiä ei pidä lukeman perätin tiireesti, waan sy-
dämellisellä hartaudella ja tasaisella äänellä; sillä ne käy-
wät sydämeen.

3. Kiitos- ja ylistys-wirsiä pitää lukeman iloisella
kiitollisuuden tunnolla sydämessä, joka kunnioittaa Kolme-
yhteistä Jumalaa.

4. Kirjoja maallisista asioista saat lukea nopeam-
masti kuin hengellisiä kirjoja. Ainettansa myöten kann-
tetaan lukemista sellaisella äänellä, että lukeminen käypi
kuin tawallinen puhuminen.

II. Osa. Lapsille.

Wäntäwät puustawit.

a e i o u y ä ö

a o u y i e ä ö

a ä o ö u y i e

Wäntywät puustawit.

Suomalaisia: h j k l m n p r s t w d g

h k l t m n p j f r s w d g

h d g j k f l t m n p w r s

Wieraita: b c f q x z

Melkein yhden-näköisiä: h b f f c e p q r r z.

= - , ; : . ? ! () [] " ' ' § — * +

aurinko

enfeli

hewoinen

ilwes

iānes

foira

lehmä

myhrä

näätä

Orawa

päsfi

repo

fusi

tupa

uſko

wares

hōrastas

ämpäri

a (b) (c) d e (f) g h i j k
l m n o p (q) r s t u
w (x) y (z) ä ö (ß þ).

A (B) (C) D E (F) G H I J K
L M N O P (Q) R S T U V
(X) Y (Z) Ä Ö.

a (b) (c) d e (f) g h i i k l m n o
p (q) r s t u w (x) y (z) ä ö.

A (B) (C) D E (F) G H I J K
L M N O P (Q) R S T U
V W (X) Y (Z) Ä Ö.

a (b) (c) d e (f) g h i j k l m n
o p (q) r s t u w (v) (x) y (z) ä ö.

A (B) (C) D E (F) G H I J K L M N
O P (Q) R S T U W (V) (X) Y (Z) Ä Ö.

a (b) (c) d e (f) g h i j k l m n
o p (q) r s t u w (v) (x) y (z) ä ö.

A (B) (C) D E (F) G H I J K L M N
O P (Q) R S T U W (V) (X) Y (Z) Ä Ö.

Almonaisia tawauksia.

ha	he	hi	ho	hu	hy	há	hó
ja	je	ji	jo	ju	jy	já	jó
fa	fe	fi	fo	fu	fy	fá	fó
la	le	li	lo	lu	ly	lá	ló
ma	me	mi	mo	mu	my	má	mó
na	ne	ni	no	nu	ny	ná	nó
pa	pe	pi	po	pu	py	pá	pó
ra	re	ri	ro	ru	ry	rá	ró
sa	se	si	so	su	sy	sá	só
ta	te	ti	to	tu	ty	tá	tó
wa	we	wi	wo	wu	wy	wá	wó

hai	hei	hoi	hui	hyi	hái	hói
jai	jei	joi	jui	jyi	jái	jói
fai	fei	foi	fui	fyi	fái	fói
lai	lei	loi	lui	lyi	lái	lói
mai	mei	moi	mui	myi	mái	mói
nai	nei	noi	nui	nyi	nái	nói
pai	pei	poi	pui	pyi	pái	pói
rai	rei	roi	rui	ryi	rái	rói
sai	sei	soi	sui	syi	sái	sói
tai	tei	toi	tui	tyi	tái	tói
wai	wei	woi	wui	wyi	wái	wói

hau	heu	hiu	hou	hah	hoh
jau	jei	jou	jou	jah	joh
fau	fei	fiu	fou	fah	foh
lau	lei	liu	lou	lah	loh
mau	meu	miu	mou	mah	moh

nau	neu	niu	nou	nāh	nōh
pau	peu	piu	pou	pāh	pōh
rau	reu	riu	rou	rāh	rōh
sau	seu	siu	sou	sāh	sōh
tau	teu	tiu	tou	tāh	tōh
wau	wau	wiu	wou	wāh	wōh

Umpinaisia tawauksia.

ah	aē	al	am	an	ap	ar	aš	at
eh	eē	el	em	en	ep	er	eš	et
ih	iē	il	im	in	ip	ir	iš	it
oh	oē	ol	om	on	op	or	oš	ot
uh	uē	ul	um	un	up	ur	uš	ut
yh	yē	yl	ym	yn	yp	yr	yš	yt
āh	āē	āl	ām	ān	āp	ār	āš	āt
ōh	ōē	ōl	ōm	ōn	ōp	ōr	ōš	ōt

fah	maē	pal	tam	fan	lap	par	laš	fat
leh	peē	mel	sem	ren	fep	per	feš	pet
pih	tiē	fil	wim	rin	lip	fir	piš	mit
poh	roē	fol	hom	ron	fop	for	foš	tot
tuh	suē	ful	ēum	tun	tup	lur	tuš	mut
lyh	tyē	fyl	thm	shn	hyh	pyr	jyš	fh̄t
tāh	lāē	tāl	hām	hān	hāp	tār	lāš	fāt
mōh	tōē	pōl	rōm	pōn	hōp	tōr	lōš	tōt

Ƨarē	merē	pilē	folf	tulē	myrē	hārē	hōrē
panē	fēē	silp	wonē	purs	jyrē	wālt	hōls
pals	fērē	firs	homp	hurē	thrē	rāmp	hōlf
malt	mels	fimp	fons	hurt	jhlē	fānt	

Tawaus-esimerkkejä.

A=ho, ai=ta, au=ma, aal=to, ai=na, auk=fo; E=må, ei, ei=neh, en=si, euf=fo; S=så, il=ta, im=pi, is=tuin; D=wi, of=sa, ot=sa, oi=wa, ou=to, op=pi; U=ro, uu=ni, uf=fo, ur=pa, uur=reh; Y=li, yl=kå, ys=kå, yf=si; Å=ly, åi=ti, åm=må, åån=tåå, ås=ken; Si=nen, ol=ly, oh=kåå.

Sa=lu, har=wa, haa=raan, hai=su, hau=ta, haas=tan, hauk=kå; Se=ra, her=ran, hei=nå, heif=fo; Si=fi, hir=ren, hii=reen, hief=kå, hiuf=set; So=wi, hof=saan, hoif=kå, hop=pu, hors=ma; Su=pa, hul=lun, huu=liin, hui=wi, huos=ta, hurs=ti; Sy=wå, hyl=ty, hys=ty; Så=tå, hår=kå, hån=lyn, hån=låån, hårs=ryn; Sö=lö, høl=mön, hõy=ryn.

Sa=no, jal=kå, jau=han, Saak=fo; So=fi, jot=kå, jou=lu, jout=sen; Su=ra, jul=ma, juu=reen, juof=sen, juus=to; Sy=wå, jyl=hå, jyr=kå; Sån=ni, jål=fi, jån=nen, jåyk=kå.

Ka=na, kar=wa, kai=no, kau=ni, kaup=pa; Ke=rå, ker=ran, kei=no, ken=kå, keit=toon, keuh=fo; Ki=wi, fir=wes, kii=waan, kie=ro, kiuf=ku; Ko=wa, kor=wan, koi=wu, kou=ran, kor=peen, kouk=ku; Ku=ja, kul=ma, kui=wa, kuo=len, kuu=si, kuop=pa; Ky=lå, kyp=si, kyy=ryn, kyyt=tö; Kån=si, kår=så, kån=på, kån=pi; Kö=hå, kõh=min, kõy=hå.

La=fi, las=ken, laa=tu, lai=ha, lau=maan,

lais=ka; Lepo, leh-to, lei-pä, leu=ka, lep-pä, leif=kaan; Li=ha, lin-tu, lii=ka, lie=teen, liu=kas, liit-to, liuf=kaan; Lo=hi, loh=ko, loi-mi, lou=nas, lois-to; Lu=ja, luh=ta, luif=ku, luul=laan, luon=toon; Ly=ly, lyp=sän, lyö-tän, lyöt=tää; Lä=pi, län=si, läi=fyn, lää=wän, läif=fyh; Lö=fä, löl=lin, löy=ly, löyh=fä.

Ma=li, maf=san, mai-to, mau=ru, mais=tan; Me=si, mer=ta, mei=naan, meu=ret, merf=fi; Mi=fä, mif=si, mie=li, min=ne, mii=lu; Mo=ni, mon=ta, moi=tin, mou=het; Mu=ru, mus=ta, mui=ten, muo=to, muut=tuu; My=lä, myf=fä, myö=hä, myrf=fy; Mä=fi, män=ty, mäi=hän, maar=ly; Mö=lä, möf=fiin, mör=ko, möyf=fään.

Na=pa, nap=san, naa=maan, nai=nen, nau-ris, nap=pi; Ne=wa, nel=jä, nei-to, neu=lon; Ni=su, nir=sun, nie=len, niu=ha, nilf=ku; No=fi, not=ko, noi=ta, nou=sen; Nu=ha, nul=jus, nui=ja, nuo=len, nur=meen; Ny=sä, nyr=hi, nyh=lään, nyöf=fi, nyrf=fi; Nä=ko, näi=fä, nää=tä, näy=tän; Nölk=fi, nöy=rä.

Oa=no, par=ta, paa=nun, pai=ta, pau=la, paar=man, pais=ti; Pe=to, pen=sas, pei=li, peu=ra, peip=po; Pi=la, pir=ta, pii=loon, pie=ni, pief=sän; Po=ro, por=sas, poi=fä, pouf=fä, polt=to; Pu=jo, pul=mu, puu=haan, puif=ko, puo=li, puis=tan; Py=hä, pyt=ty, pyhn=tö, pyö=rän, pyör=ryn; Pä=reh, pän=nän, päi=wä, päis=tär; Pö=ly, pör=hö, pöy=tä, pöl=lön.

Ra-ja, ras-wa, raa-waan, rai-tis, rauf-
 fa, ras-fas; Re-po, ren-to, rei-fa, reu-na,
 ret-fen; Ri-su, ri-h-ma, rii-su, rie-tas, riis-
 tån, riu-fu; Ro-mu, roh-to, rois-to, rou-
 ta, ronf-fa; Ru-ma, rup-la, ruu-suun, ruis-
 fu, ruos-teh; Ry-sä, rhy-näs, rhy-sh, rhy-
 ih, rhö-nä; Rå-må, rån-tå, rai-wå, råhs-
 tås; Rõ-sö, rõh-nå, rõhf-fy.

Sa-ha, sal-lin, saa-liin, sai-ras, sau-na,
 sauf-fo; Se-tå, sel-få, sei-nå, seu-lon, serf-
 fu; Si-fa, sil-må, sii-fa, sie-men, siu-naan,
 siir-rhy; So-ma, sor-mus, soit-to, sou-taa,
 sorf-fa; Su-ru, sur-ma, suu-ri, suip-po,
 suos-tun; Sh-li, shf-sh, shy-ni, shö-tån;
 Sâ-få, sår-må, sâås-tån, sai-lyn, sâh-näs.

Ta-pa, tah-fo, taa-mun, tai-fa, tau-laan,
 talt-ta; Te-fo, ten-ho, tei-ni, teu-ras, tert-
 tu; Ti-li, tii-liin, tie-to, tiuf-fa, tilf-fa;
 To-ra, toh-fo, toi-won, tou-foon, torp-pa;
 Tu-li, tur-wa, tui-ma, tuu-li, tuo-ni, turs-
 fa; Ty-wi, tyl-sä, thy-ni, thön-tåå; Tå-
 ti, tåh-få, tåh-tån, tårk-få; Tõ-rö, tõl-
 må, tõh-lå, tõlp-på.

Wa-ra, war-sa, waa-ra, wai-wa, wau-
 ras, waaf-sa; We-sa, weh-nå, wei-saan,
 weu-lo, werk-fo; Wi-fa, wil-ja, wie-ras,
 wiuf-fo, wiuh-fu; Wo-ro, woh-la, woi-tan;
 Wu-fi, wuof-raan; Wyö-rh; Wå-hå, wål-
 ja, wåå-rå; Woi-nen, wõh-rås.

Uu-tu-as, es-tel-lä, ih-mi-nen, o-pe-tus,
us-ko-ton, yl-pe-yh, ä-ly-käs, ol-ji-nen;
Gal-lit-sen, juo-ni-käs, kel-wo-ton, lam-
mi-kko, maa-nan-tai, nuo-ri-so, pih-la-ja,
ri-käs-tun, saar-na-ta, tot-te-len, wa-hin-ko.

An-si-ol-li-nen, e-ri-mut-kai-nen, i-ja-n-
kai-k-ki-ses-ti, or-ja-n-tap-pu-ra, us-ko-mat-
to-muus, yf-sin-fer-tai-nen, ä-lyt-tö-mäs-ti,
Ol-ji-mä-el-lä; Suo-li-ma-ton, jär-jel-li-
nen, kyl-mä-kis-ko-nen, le-wot-to-muus,
muu-ka-lai-nen, nuo-ru-kai-nen, pa-net-te-
len, rip-pi-i-sä, sa-na-las-ku, ta-lo-poi-ka,
wä-hä-nä-ko-nen.

A-ja-n a-lus-sa Ju-ma-la loi tai-
waan ja maan. Tai-was-sa on au-rin-
ko, kuu ja lu-ke-mat-to-mat täh-det. Au-
rin-ko pais-taa päi-wäl-lä, mut-ta kuu ja
täh-det nä-ky-wät yöl-lä. Tai-was-ta ja
maa-ta yh-teen sa-no-taan maa-il-mak-si.

Il-mal-la on nel-jä koh-taa ta-hi pii-
ri-ä. Nä-mät o-wat poh-ja-nen, i-
tä, e-te-lä ja län-si. S-däs-tä nou-
see au-rin-ko y-lös aa-mu-sil-la, ja län-
teen au-rin-ko me-nee mail-len-sa. Kuin
au-rin-ko on kor-keim-mil-lan-sa, niin se on
e-te-läs-sä, ja päi-wä on sil-loin puo-les-sa,
ja kuin se on a-lim-mil-lan-sa, niin se on
poh-ja-ses-sa, ja yö on sil-loin puo-les-sa.

Maa, il-ma, tu-li ja we-si o-wat kait-fein kap-pal-ten maa-il-mas-sa al-fu-ai-neet.

Eu-si-mai-set ih-mi-set, jot-ka Su-ma-la loi, o-li-wat U-dam ja E-wa. Nä-mät o-wat kait-fein ih-mis-ten e-si-wan-hem-mat.

Sh-mi-nen nä-kee sil-mil-län-sä, kuu-lee kor-wil-lan-sa, mais-taa kie-lel-län-sä, hais-taa ne-näl-län-sä ja tun-tee ta-hi ais-tii ko-ko ruu-mil-lan-sa. Sh-mi-sel-lä on sen-täh-den wii-si ais-tin-ta: nä'-in ta-hi sil-mä, kuu-lin ta-hi kor-wa, mais-tin, hais-tin ja ais-tin.

E-läi-mi-ä maan pääl-lä o-wat: he-wo-nen, hii-ri, hir-wi, här-kä, jä-nis, kar-hu, kis-sa, koi-ra, lam-mas, leh-mä, peu-ra, re-po, rot-ta, si-ka, su-si.

Sl-mas-sa len-te-le-wät mo-nen-lai-set lin-nut, niin kuin: ha-raf-ka, hauk-ka, huuh-ka, kuu-ru ta-hi lei-wo, kot-ka, kyn-tö-ras-tas, kyyh-ky-nen, kä-ki, met-so, pul-mu-nen, pyh, pääs-ky-nen, ras-tas, tee-ri, ti-ai-nen, wa-ri-s, war-pu-nen.

Muu-ta-mat lin-nut saa-wat e-la-tuf-sen-sa we-des-tä, niin kuin: ank-ka, han-hi, jout-sen, ka-ja-wa, kuit-ka, sor-sa.

We-des-sä uif-sen-te-le-wat ka-lat: ah-wen, an-ke-ri-as, hai-li ta-hi si-lak-ka, har-jus, hau-fi, kiis-ki, ku-ha, lah-na, lo-hi, ma-tif-ka, sa-lak-ka, sii-ka, sil-li, sil-mu.

Maan pääl-lä kas-waa mo-nen-lai-si-a
 pui-ta, ruo-ho-ja, kuE-ka-si-a ja
 mar-jo-ja. Puut o-wat kah-des-ta
 laa-dus-ta: leh-ti-puut ja ha-wu-puut. Leh-
 ti-pui-ta o-wat: haa-pa, foi-wu, leh-mus,
 lep-pä, pa-ju, pih-la-ja, tuo-mi, waah-te-ri.
 Sa-wu-pui-ta owat: hon-ka, ka-ta-ja,
 kuu-si ta-hi nä-reh, män-ty ta-hi pe-tä-jä.
 Ruo-ho-ja o-wat: a-pi-las, hii-ren-
 hän-tä, kas-ti-kai-nen, pu-jo, pun-ta-ri-pää.
 KuE-ka-si-a o-wat: kel-ta-kuf-ka, päi-
 wä-ka-ka-ra, ruis-kuf-ka ta-hi si-ni-kuf-ka,
 ruu-su, woi-kuf-ka. Mar-jo-ja o-wat:
 kar-pa-lo, man-sik-ka, me-si-mar-ja, mus-
 tik-ka, muu-rain ta-hi lak-ka, puo-la, waa-
 puf-ka ta-hi wat-tu.

Kaik-ki e-läi-met ja kap-pa-leet o-wat
 jon-kun nä-köi-set. Lu-mi on wal-
 ke-a, no-ki on mus-ta, si-ni-kuf-ka on
 si-ni-nen, re-po on rus-ke-a, ruo-ho
 on wi-her-jäi-nen, tu-li on pu-nai-
 nen, woi-kuf-ka on kel-tai-nen, pil-
 wet o-wat har-maat.

Mei-dän maa-ta sa-no-taan Suo-men
 maaE-si. Sen yh-del-lä puo-lel-la on
 We-nä-jän maa ja toi-sel-la puo-lel-la
 Ruot-sin maa. Suo-men maan pää-kau-
 pun-ki on Hel-sin-ki.

Suo-des-sa on kaE-si tois-ta Eym-
 men-tä kuu-ka-ut-ta: tam-mi-kuu, hel-

mi-kuu, maa-lis-kuu, huh-ti-kuu, tou-ko-kuu,
 ke-sä-kuu, hei-nä-kuu, e-lo-kuu, syys-kuu, lo-
 ka-kuu, mar-ras-kuu, jou-lu-kuu.

Wiik-ko-kau-desä on seit-se-mä päi-
 wää: maa-nan-tai, tiis-tai, kes-ki-wiik-ko,
 tuors-tai, per-jan-tai, lau-an-tai ja su-
 nun-tai.

Aa-mu, päiwä, il-ta ta-hi eh-too ja yö
 te-ke-wät yh-teen wuo-ro-kau-den.

Suo-ma-lai-sia sa-na-las-ku-
 ja: Ah-ke-ruus ko-wan on-nen woi-taa,
 ah-ke-ruus u-nen-ki es-tää. Ah-ne-us wii-
 saan-ki wil-litsee. Mi-na ka-la we-des-sä,
 ehf'-ei ai-na a-pa-jal-la. Al-ku thön kau-
 nis-taa, lo-pus-sa kii-tos sei-soo. E-des-tä
 shö-mä-tön löytyy. Ei ka-wa-luus kau-as
 kes-tä. Ei lei-pä lo-pu shö-mi-seen, waan
 saa-mi-seen. Ei te-ke-wäl-tä thö lo-pu.
 Ei wa-hin-ko tu-le kel-lo kau-las-sa. Sul-
 lu kai-ken tie-ton-sa sa-noo. So-ka on we-
 ras-sa, se on we-las-sa. Sol-ta fun-ni-a
 ka-too-pi, se on kait-ki ka-dot-ta-nut. Ken
 mi-tä kaa-pii, se si-tä saa-pi. Lah-ja om-
 pi lu-pa-us-ki, pu-he pi-det-ty pa-rem-pi.
 Mie-hen sa-na on mie-hen fun-ni-a. Mi-
 tä nuo-re-na op-pii, sen wan-ha-na muis-
 taa. Näl-kä on lei-wän sär-win. D-ma
 wai-wa o-pet-taa-pi toi-sen wai-waa tun-
 te-ma-han. On-ni o-sa re-hel-li-sen, rie-mu
 woi-to rau-hal-li-sen. Pa-rem-pi kuin kal-

lis kul-ta, om-pi puh-das o-ma-tun-to.
 Puh-ta-us on pa-ras lah-ja, sii-nä on wa-
 ra wai-wa-sen-fi. Re-hel-li-sen rin-ta-luis-
 sa rau-ha py-syy puut-tu-ma-ta. Sana aut-
 taa, sa-na pai-naa. Tai-dos-sa kun-ni-a
 kun-fi, waan ei par-ran pi-tuu-des-sa.
 Wa-hin-ko wii-saat-si te-kee.

Py-hän Kaa-ma-tun o-pe-tuf-sia.

Ota lu-ke-mi-ses-ta, neu-wos-ta ja o-pis-
 ta waari. Rakas lapsi! jos sinä tot-te-let,
 niins tulet wii-sat-si, ja jos sinä panet sy-
 dä-mees, niin tulet toi-mel-li-seksi. Jos
 sinä mie-lel-läs kuulet, niins saat ym-mär-
 ryk-sen, ja jos sinä kowas kal-lis-tat, niins
 tulet wii-saat-si. Kuule mie-lel-läs Su-
 ma-lan sanaa, ja ota vastaan wii-sa-u-den
 sa-na-las-tu-ja. Tut-ki aina Su-ma-lan
 käs-ky-jä ja muista Hänen sa-naan-sa; se
 wah-wis-taa sinun sy-dä-mes, ja antaa si-
 nul-le wii-sa-u-den, jotas hi-moit-set. Her-
 ran sana on totuus ja mitä Hän lupaa,
 sen Hän wah-wa-na pitää.

Herran pelko on wii-sa-u-den alku. Ei
 yk-si-kään rikas eikä köyhä, ei suuri eikä
 pieni pidä muusta kers-kaa-man kuin siitä,
 että hän pelkää Su-ma-la-ta. O! kuinka
 suuri se on, joka wiisas on, mutta joka
 Su-ma-la-ta pelkää, ei häntä y-lem-pä-nä

ole ke-ni-kään. Lapset! kuulkaat mi-nu-a;
 Herran pelwon minä teille o-pe-tan. Jäsi
 on tar-peel-li-nen. Et-si-käät ensin Su-ma-
 lan wal-ta-kun-taa ja Hänen wan-hurs-ka-
 ut-tan-sa. Su-ma-la on rak-ka-us. Ra-
 kas-ta-kaam-me Häntä, sillä Hän ra-kas-ti
 meitä ensin. Sinun pitää ra-kas-ta-man
 Herraa sinun Su-ma-la-tas kat-kes-ta sy-
 dä-mes-täs ja kai-kes-ta sie-lus-tas, ja kai-
 kes-ta woi-mas-tas, ja sinun pitää ra-kas-
 ta-man sinun lä-him-mäis-täs niin kuin it-
 se si-nu-as. Te o-let-ta minun ystä-wä-
 ni (sanoo Herra), jos te teette, mitä minä
 teidän käsken. Ja tämä on Hänen kä-
 skyn-sä, että me Hänen Voi-kan-sa Je-suf-
 sen Chris-tuf-sen nimen päälle us-ko-i-sim-
 me ja ra-kas-tai-sim-me toinen tois-tam-me
 niin kuin Hän meille käskyn antoi. Sillä
 rak-ka-us on lain täht-tä-mys. Rak-ka-us
 on kär-si-wäi-nen ja lau-pe-as. Ei rak-ka-
 us ka-deh-di, ei rak-ka-us ole tyhjä, ei hän
 paisu. Ei hän kätä it-se-än-sä so-pi-mät-
 to-mas-ti, ei hän o-maan-sa etsi, ei hän
 wihaan syty, ei hän pahaa a-jat-te-le.

Lapset! olkaat kuu-li-ai-set wan-hem-mil-
 len-ne kai-kis-sa; sillä se on Her-ral-le hy-
 win o-tol-linen. Joka Herraa pelkää, se
 kun-ni-oi-taa myös i-sään-sä ja pal-we-lee
 wan-hem-pi-ansa ja pitää heitä Her-ra-
 nan-sa. Voi-ka-ni! kuule isäs ku-ri-tus-ta,

ja älä hylkää äitisi käs-ty-ä. Kun-ni-vi-ta
 isääs ja äi-ti-äs työllä, pu-heel-la ja kār-
 si-wäl-li-syy-del-lä, että heidän siu-na-ut-
 sen-sa tulis sinun päälles; sillä isän siu-
 na-us ra-ken-taa lap-sil-le huoneet; mutta
 äidin ki-ro-us ne maahan ku-kis-taa. Kun-
 ni-oi-t-taa isääs on sinun oma kun-ni-as,
 ja kat-so-a yllön äi-ti-äs on sinun oma hä-
 pi-äs. Rakas lapsi! Korjaa isääs hänen
 wan-hal-la i-jäl-län-sä; ja älä saata häntä
 mur-heel-li-sek-si niin kauwan kuin hän elää.
 Kārsi häntä, jos hän tulee lap-sel-li-sek-si,
 ja älä katso häntä yllön, waikka sinä olet
 ja-lom-pi. Sillä se hywä, kuin wan-hem-
 mil-le teh-dään, ei i-kä-nän-sä un-hoh-de-ta.

Poi-ka-ni! pa-ke-ne syn-tiä niin kuin
 käär-met-tä; sillä jos sinä tulet häntä lä-
 hes, niin hän pistää si-nu-a. So-kai-nen
 synti on niin kuin kās-si-te-räi-nen miekka,
 ja tekee sen-kal-tai-sen haavan, jota ei ke-
 ni-kään pa-ran-taa taida. Älä luo-ta si-
 nu-as siihen, että se joukko on suuri, jon-
 ka kanssa sinä pahaa teet; mutta muista,
 ett'ei ran-gais-tus ole kau-kaa-na si-mus-ta.
 Joka pahan te-kon-sa kieltää, ei hän me-
 nes-ty; waan joka sen tun-mus-taa ja hyl-
 kää, hä-nel-le ta-pah-tuu lau-pe-us.

Ulpes on aina lan-kee muk sen edel-
 lä. Ulpes kufistaa ihmisen; waan kunnia

korottaa nõvrân. Jota sinä olet kor-
kampi, sitä enämpi nõhryhtä sinuas, niin
on Herra sinulle armias. Sillä Herra on
kaikkein korkein, joka tekee suuria töitä
nõhraiin kautta. Joka paljo korkeilee, se
saa siitä wahingon; mutta joka itsensä
alentaa, se yletään.

Älä puhu totuutta vastaan, anna häpiän
tulla päälles, jos sinä wi al li nen o-
let. Wää rân to dis ta jan ei pidä
pääsemän ran-kai-se-ma-ta; ja joka roh-ki-
as-ti wa leh te lee, se ka-do-te-taan. Joka
suunsa ja kieltensä hillitsee, hän warjelee
sielunsa ah-dis-tuf-ses-ta. Moni tulee suu-
reen wahinkoon oman suunsa kautta.

Petol li nen sydän on kauhistus Her-
ralle; waan wi at to man tie on Hänelle
o tol li nen. Ei pe-tol-li-nen asia meneesty;
mutta ahkera saa hywän tawaran.

Laiska pyytää ja ei saa; mutta wi-
riät saawat yl tä kyl lä. Ahkera käsi saa
hallita; waan laiskan tähtyhy we ron a lai-
sef si tulla. Joka laiska on thös sän sä
hän on sen weli, joka wa hin ko a tekee.

Parempi on wähä wan hurs ka u des sa,
kuin suuri saalis wää rhy des sä. Parem-
pi on wähä Herran pelwossa, kuin suuri
tawara ilman lewota.

(Se köyhät! pankaat mielenne, mitä Tobias sanoi:) Älä murhehdi, poikani, me olemme tosin köyhät, mutta me samme paljo hywää, jos me Jumalata pelkäämme, waltāmme syntiä ja teemme hywää. Jos sinä siis työläästi elatukses saat, niin älä sitä pane pahakses, sillä Jumala on niin saatant.

Olkaat ystäwälliset ja laupiaat, ja anteesi antakaat toinen toisellenne; niin kuin Jumala teillenkīn Christuksen kautta anteesi antanut on.

Suloinen wastaus hillitsee wihan; mutta kowa sana saattaa mielen karmaksi. Joka toraa rakastaa, se rakastaa syntiä.

Kol-me on Kau-nis-ta Kap-pa-let-ta, jot-ka Ju-ma-lal-le ja ih-mi-sil-le Eel-paa-wat: Kos-ka wel-jek-set o-wat yk-si-mie-li-set, Ey-län mie-het ra-kas-ta-wat toi-nen tois-tan-sa ja mies ja waimo Kes-ke-nän-sä hy-win so-pi-wat.

Ä-lä Kat-so wan-huut-ta y-lön, sil-lä me ai-wom-me myös wan-hak-si-tul-la. Älä hyl-kää wan-hain pu-het-ta, sil-lä he o-wat myös op-pi-neet i-sil-tän-sä, ja si-nä tai-dat heis-tä op-pi-a Kuin-ka si-nun pi-tää was-taaman, Kos-ka tar-wi-taan.

SE=RA ZE=BA=DES! SE=RA
 Zu=MA=LA, RA=KAS TAS=BAAL=
 ES=REN S=CA!

b c f q r z ch ph th

Baal, Ba-bel, Bib-li-a; Ca-bul, Cor-
 ne-li-us, Cla-ra, Ce-dri-puu, Ci-li-ci-a, Cy-
 prus, Chal-de-a, Che-ru-bim, Chris-tus;
 Da-wid, De-bo-ra, Do-ra, Dru-sil-la; Fe-
 lix, Fes-tus, For-tu-na-tus; Ga-bri-el, Gad,
 Gil-gal, Go-sen, Gre-kan-maa; Quin-tus,
 Qui-ri-nus; Xer-xes; A-rel, A-le-xan-der,
 Ser-tus; Za-cha-ri-as, Ze-be-de-us, Zi-on;
 Pha-ra-o, Pha-ri-se-us, Phi-lip-pus, Phoi-
 be; Tha-bor, Theß-sa-lo-ni-ca, Ti-mo-the-us.

a b c d e f g h i j k l m n

a b c d e f g h i j k l m n

o p q r s t u v w x y z ä ö.

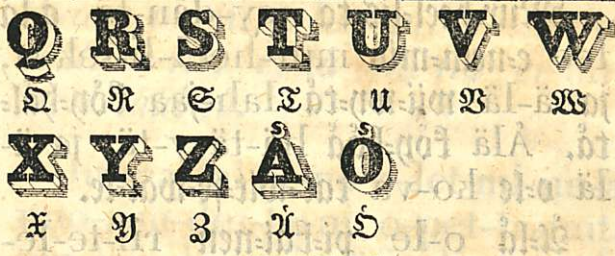
o p q r s t u v w x y z ä ö.

A B C D E F G H

u v e d e f g h

I J K L M N O P

s s r l m n d p

Niin kuin si-nä lap-sen to-tuu-
 Niin kuin si-nä lap-sen to-tuu-
 tat nuo-ruu-des-ta, niin ei hän
 tat nuo-ruu-des-ta, niin ei hän
 sii-tä luo-wu, kos-ka hän wan-
 sii-tä luo-wu, kos-ka hän wan-
 he-nee. Jo-ka las-tan-sa ra-kas-
 he-nee. Jo-ka las-tan-sa ra-kas-
 taa, se pi-tää hä-nen ai-na ku-ri-
 taa, se pi-tää hä-nen ai-na ku-ri-
 tuk-sen al-la, et-tä hän sit-te saa
 tuk-sen al-la, et-tä hän sit-te saa
 i-lon hä-nes-tä. O-pe-ta las-ta
 i-lon hä-nes-tä. O-pe-ta las-ta
 ja ä-lä an-na hä-nen jou-ti-laa-
 ja ä-lä an-na hä-nen jou-ti-laa-
 na käy-dä, ett'-ets tu-li-si hä-
 na käy-dä, ett'-ets tu-li-si hä-
 pi-ään hä-nen täh-ten-sä.
 pi-ään hä-nen täh-ten-sä.

Mur-heel-lis-ta sy-dän-tä ä-lä
tee e-nem-min mur-heel-li-sek-si,
ja ä-lä wii-ny-tä lah-jaa fõy-häl-
tä. Älä fõy-hää hä-tä-y-tä, ja ä-
lä o-le ko-va tar-wit-se-wal-le.

Ä-lä o-le pi-fai-nen rii-te-le-
mään, waan väl-tä rii-taa, niin
mon-ta syn-ti-ä jää ta-ka-pe-rin.

Wan-hurs-kas ar-mah-taa juh-
taan-sa; mut-ta ju-ma-lat-to-man
sy-dän on ar-mo-ton.

Te i-sät! ä-l-fää-t yl-lyt-tä-kõ
lap-si-an-ne wi-haan, waan kas-
wat-ta kaat hei-tä ku-ri-tuk-ses-
sa ja Her-ran nuh-tees-sa. Kat-
so, lap-set o-wat Her-ran lah-ja.
Jos si-nul-la on lap-si-a, niin ku-
ri-ta hei-tä ja not-fis-ta hei-dän
fau-lan-sa nuo-ruu-des-sa.

*O-pe-ta mi-nul-le Her-ra! Si-
nun sää-ty-jes tie, et-tä mi-nä
sen lop-puun as-ti kät-ki-sin.
O-pe-ta mi-nu-a a-jat-te-le-*

*maan mi-nun lop-pu-a-ni; tie-
tääk-se-ni, et-tä mi-nä er-ka-
nen tääl-tä.*

Ju-ma-la! Si-nä o-let mi-nu-a
nuo-ruu-des-ta-ni o-pet-ta-nut,
sen-täh-den mi-nä ju-lis-tan si-
nun ih-me-i-täs. Ja mi-nun wan-
huu-des-sa-ni ja wan-hak-si tul-
tu-a-ni ä-lä Ju-ma-la mi-nu-a
hyl-kää! O-so-ta meil-le ar-mos,
ja Si-nun au-tuu-tes an-na meil-
le, Si-nun Poi-kas Je-suk-sen
Chris-tuk-sen, mei-dän Her-
ram-me kaut ta! A-men.

Kaikki mitä te rukoillen anotta, se us-
kokaat saavanne: niin se tapahtuu teille.
Ja koska te rukoiletta, niin alkäätkä olko
paljo puhuwaiset, niin kuin pakanat: sillä
he luulewat heitänsä paljon puheensa täh-
den kuultawan. Sentähden alkäätkä olko
heidän kaltaisensa: sillä teidän Isänne tie-
tää kyllä mitä te tarwitsetta, ennen kuin
te häneltä rukoilettakaan.

Herran Muks.

Isä meidän, joka olet taivaissa!
 Pyhitetty olkoon Sinun Nimes.
 Lähes tulfoon Sinun waltakuntas.
 Tapahtukoon Sinun tahtos niin
 maassa kuin taivaassa. Anna meil-
 le tänä päivänä meidän jokapäi-
 wäinen leipämme. Ja anna meille
 meidän syntimme anteeksi, niinkuin
 mekin anteeksi annamme meidän
 welvollistemme. Ja älä johdata
 meitä kiusaukseen. Mutta päästä
 meitä pahasta. Sillä Sinun on
 waltakunta ja woima ja kunnia
 iankaikkisesti. Amen.

Ukon-tunnustus.

Minä uskon Jumalan päälle, Isän kai-
 kiwaltiaan, taivaan ja maan Luojan.

Minä uskon Jesuksen Christuksen pääl-
 le, Hänen ainoan Poikansa, meidän Her-

ramme, joka sikisi Pyhästä Hengestä, syn-
thi Neitseestä Mariasta, piinattiin Pon-
tius Pilatuksen alla, ristiin naulittiin, kuol-
letettiin ja haudattiin; astui alas helwet-
tiin, kolmantena päivänä nousi ylös kuol-
leista, astui ylös taivaaseen, istuu Isän
Jumalan kaikkivaltiaan oikealla kädellä,
sieltä on tulewa tuomitsemaan eläviä ja
kuolleita.

Minä uskon Pyhän Hengen päälle, py-
hän pyhän Christillisen Seurakunnan, py-
hain ihmisten yhteyden, syntein anteeksi-
saamisen, ruumiin ylösnousemisen ja ijan-
kaikkisen elämän. Amen.

Jumalan kymmenen käskyä.

Ensimmäinen käsky:

Minä olen Herra sinun Jumalas; Ei
sinun pidä muita Jumalia pitämän minun
edesäni.

Toinen käsky:

Ei sinun pidä turhaan lausuman sinun
Herras Jumalas nimeä; sillä ei Herra pi-
dä sitä rankaisemata, joka Hänen nimensä
turhaan lausuu.

Kolmas käsky:

Muista lepo-päivää, ettäs sen pyhittäisit.

Neljäs käsky:

Sinun pitää kunnioittaman isääs ja

aitiäs, ettäs menestysit ja kauan eläisit
maan päällä.

Viides lasku:

Ei sinun pidä tappaman.

Kuudes lasku:

Ei sinun pidä huorin tekemän.

Seitsemäs lasku:

Ei sinun pidä warastaman.

Kahdeksas lasku:

Ei sinun pidä wäärää todistusta sano-
man lähimmäistäs vastaan.

Yhdeksäs lasku:

Ei sinun pidä pyytämän lähimmäises
huonetta.

Kymmenes lasku:

Ei sinun pidä himoitseman lähimmäises
emäntää, eikä hänen palveliatansa, eikä
piikaansa, eikä hänen härkänsä, eikä hä-
nen juhtaansa, eikä mitään, kuin lähim-
mäises oma on.

Kaikki laskut suljetaan näihin sanoihin:

Sinun pitää rakastaman Herraa Jumalatas
kaikesta sydäimestäs, ja kaikesta sielustas, ja kai-
kesta mielestäs, ja kaikesta voimastas; Ja sinun
pitää rakastaman lähimmäistäs niinkuin itseäs.

Kaikki siis mitä te tahdotta, että ihmisten
pitää teille tekemän, se tehtäät te myös heille:
 sillä tämä on Laki ja Prophetat.

Pelkää Jumalata, ja pidä Hänen kästynsä: sillä sitä tulee kaikkein ihmisten tehdä.

Kasteen Sakramentti.

(Jonka Herramme Jeesus Kristus sääti, näin sanoen opetuslapsillensa:)

Menkäätkä kaikkeen maailmaan, ja saarnatkaa Evangeliumia kaikille luoduille. Joka uskoo ja kastetaan, se tulee autuaksi, mutta joka ei usko, se kadotetaan. Minulle on annettu kaikki voima taivaassa ja maan päällä. Menkäätkä siis ja opettakaa kaikkea kansaa, ja kastakaa heitä nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen. Ja opettakaa heitä pitämään kaikki, kuin Minä olen teille käskennyt. Ja katso! Minä olen teidän kansanne joka päivä maailman loppuun asti. Ei joku synny vedestä ja hengestä, ei hän taida Jumalan valtakuntaan sisälle tulla. Mitä lihasta syntynyt on, se on liha, ja mitä hengestä syntynyt on, se on henki.

Kippi eli synnin päästö.

(Näin sanoi Herra Jeesus Kristus Pyhälle Pietarille ja muille opetuslapsillensa:)

Minä annan sinulle taivaan valtakunnan avaimet: ja mitä sinä sidot maan päällä, sen pitää oleman sidotun taivaisissa: ja mitä sinä päästät maan päällä, sen

pitää oleman päästetyn taiwaisfa. Otta-
kaat Pyhä Henki; joille te synnit anteeksi
annatte, niille ne anteeksi annetaan; ja
joille te ne pidätte, niille ne owat pidetyt.

Herran Ehtoollinen.

Meidän Herra Jēsus Christus sinä yö-
nä, jona Hän petettiin, otti leiwän, kiitti,
mursi ja antoi opetuslapsillensa ja sanoi:
Ottakaat ja syökaa, tämä on Minun ruu-
miini, joka teidän edestänne annetaan; se
tehkaa te Minun muistokseni.

Samalla muotoa ehtoollisen jälkeen otti
Hän myös kalkin, kiitti, antoi heille ja
sanoi: Ottakaat ja juokaat tästä kaikki,
tämä on uuden testamentin kaikki Minun
weressäni, joka teidän ja monen edestä
vuodatetaan syntein anteeksi antamiseksi;
se tehkaa, niin usein kuin te juotte, Mi-
nun muistokseni.

R u o k a - l u f u j a.

1. Ruokaalle Käydessä:

Kaikkein filmät wartioitsewat Sinua, Herra!
ja Sinä annat heille ruoan ajallansa. Sinä
awaat kates ja rawitset kaikki, kuin elävät,
suosiolla. Runnia olkoon Isälle ja Pojalle ja
Pyhälle Hengelle, niinkuin alusta on ollut ja
nyt ja aina iankaikkisesta iankaikkiseen! Amen.

Jsa meidän, joka olet taivaissa! j. n. e.

Herra Jumala, taivaallinen Jsa! siunaa meitä ja näitä Sinun lahjojas, jotka meille ruumiin ravinnoksi armollisesti suonut olet! Ja anna pyhä armos, että me kohtuullisesti ja Sinun mieltäs rikkomata niitä nautitsisimme ja tykömme ottaisimme! Sinun Poikas, Jeesuksen Christuksen, meidän Herramme kautta. Amen.

Hyvyyttä Herran Kina lausukaamme! Ravinnon, juoman Häneltä me saamme. Huolen Hän meistä Joka päivä kantaa; Tarpeemme meille Armiaasti antaa.

2. Ruualta päästyä.

Kiittäkää Herraa, sillä Hän on hyvä ja Hänen laupeutensa pysyy iankaikkisesti; joka ruoan antaa jokaiselle hengelle, joka eläimille antaa heidän ruokansa ja kaarneen pojille, jotka Häntä amuksensa huutavat! Kunnia olkoon Jsalle ja Pojalle ja Pyhälle Hengelle, niinkuin alusta on ollut, ja nyt ja aina iankaikkisesta iankaikkiseen! Amen.

Jsa meidän, joka olet taivaissa! j. n. e.

Me kiitämme Sinua, rakas taivaallinen Jsa! Jeesuksen Christuksen, meidän Herramme, kautta, kaikkein Sinun hyvään tekois ja liiatenki näiden Sinun lahjais edestä, jotka me nyt Sinun laupeudestas nautinneet olemme; ja rufoilemme Sinun pyhää armoas, että niinkuin ruumis on ravintonsa saanut, mahtais myös sielu Sinun pyhällä sanalla aina wirwoitetuksi tulla, Si-

nun rakkaan Poikas, Jesuksen Christuksen kauta. Amen.

Kiitos olkoon Jumalalle, Ruumiin, sielun ruokkialle! Armostansa auttakohon, Neuvookoon ja saattakohon, Suloisesti suojelkohon, Esimä-län warjellukohon, Rauhan aina antakohon, Wiimein iloon kantaakohon!

Hamu-rukouksia.

Sinun pyhään nimees, Sinä ristiin-naulittu Herra Jesu Christe! minä nyt nousen. Sinä, joka minun kalliilla werelläs lunastit, Sinä minua tänä päivänä ja joka hetki hallitse, auta, warjele, siunaa; ja anna hyvä onni ja jumalinen meno minun asioisiani ja töisiani, että minun elämäni ja aiwoitukseni Sinun kiitokses ja kunniakses tulis! Wahwista minua myös kaikkein hyviin töihin tänä päivänä ja joka päivä, ja tämän onnettoman elämän perästä johdata minua iankaikkiseen elämään! Amen.

Minä kiitän Sinua, minun täiwaallinen Isäni! Jesuksen Christuksen, Sinun rakkaan Poikas kauta, että minua tänä yönä kaikesta vaarasta ja wahingosta armollisesti warjellut olet; ja rukoulen Sinua, että minulle anteeksi antaisit kaikki minun syntini, joilla minä tänä yönä Sinun mieles rikkonut olen, ja myös tänä päivänä warjelisit minua kaikesta synnistä ja pahuudesta, että minun elämäni ja kaikki minun työni mahtais Sinulle kelwata. Sillä minä annan itseni, sieluni, ruumiini ja kaikki thyni, kuin minulla on, Sinun haltuus ja huomaas. Si-

nun pyhät enkelis olkoot minun kanssani ja älkööt kühunkaan minusta luopuko! Sinun Pyhä Henkes walaiskoon ja hallitskoon minua, ett'ei se paha wihamies, perkele, minusta mitäkään woittaisi! Amen.

Ehtoou-rukouksia.

Minä kiitän Sinua, minun taiwaallinen Isäni! Jesuksen Christuksen, Sinun rakkaan Poikas kautta, ettäs minua tänä päivänä kaikesta maarasta ja wahingosta armollisesti warjellut olet; ja rukoilen Sinua, ettäs minulle anteiksi antaisit kaikki minun syntini, joilla minä tänä päivänä Sinun mieles rikkonut olen, ja ettäs tänä yönä minua armollisesti warjelijit ja minusta murheen pitäisit. Sillä minä annan itseni, ruumiini ja sieluni ja kaikki tyyni, kuin minulla on, Sinun huomaas ja käsäis. Sinun pyhät enkelis olkoot minun kanssani ja älkööt kühunkaan minusta luopuko! Sinun Pyhä Henkes walaiskoon minua, ett'ei se paha wihamies, perkele, minusta mitäkään woittaisi! Amen.

Walwo Herra, rakas taiwaallinen Isä! meidän ylitsemme, ja warjele meitä siltä kavalalta tiusaajalta, joka aina ympäri käy, etsein keta hän sais hukuttaa. Anna meille armojas, että me wahwalla uskolla miehuullisesti häntä wastustaisimme, ja tänä yönä Sinun pyhän warjellukses alla murheetoinna lepäisimme, Sinun rakkaan Poikas, Jesuksen Christuksen, meidän Herramme kautta. Amen.

Katso Herra! jos me mafaamme eli walmomme, niin me olemme Sinun omas; jos me elämme eli kuolemme, niin Sinä olet meidän Jumalamme, joka meidät luonnut olet. Sentähden rukoilen minä Sinua: älä anna apus olla kaukaana minusta; warjele minua kilmelläs, ja tue minua voimallas! Että minä rauhallisesti lepäisin, hywin makaisin, ja sitte kaikkena elin-aikani Sinua pyhyhdesä ja vanhurskaudesä palwelisin; Sinun rakkaan Poikas, Jesuksen Christuksen, meidän Herramme kautta. Amen.

Paſten rukous.

Herra Jumala, taimaallinen Isä! me rukoilemme Sinua, Sinun rakkaan Poikas, Jesuksen Christuksen tähden: lainaa meille pyhä armos, että me oikeassa uskossa, hywiſsä tawoiſſa ja opiſſa päiwä päiwältä kaſwaiſimme ja liſääntyiſimme; ja että Sinä meitä, meidän wanhempiamme ja eſimaltaamme tänä päiwänä kaikeſta pahuuſeſta armollieſti warjella ja ſuojella tahtoieſit. Amen.

Orpolapſen rukous.

O laupeas Jumala! joka olet iſättömäin turwa ja auttaja ja oikea Isä kaikille, jotka lapſikſi kutsutaan taimaasſa ja maasſa, armahda minua wiheliäiſtä orpolasſa, joka ſiihen waimaloieſeen tilaan joutunut olen, ett'ei minulla, paitſi Sinua, ketaän ole, joka todella minun paraſtani katſoiſ! Sinä olet Isäni, turwani ja auttajani; opeta minua oikein Sinua ja ijankaikkieſen elämän tietä tuntemaan! Rehoita jumaliſia ihmieſiä minua oikein johdattamaan, että minä kaikieſſa kunnialliſieſſa ja luwalliſieſſa menoieſſa kaſwaiſin! Warjele minua kaikieſta pahoiſta ja jumalattomieſta kansſa-käymieſieſtä ja kaikieſta, kuin minua pahentaa taitaiſi! Uta että minä kaikkeinaiſta kiuſauſta oikealla uskolla waſtaan ſeiſoiſin, ja

Sinua oikeassa jumalisuudessa tässä maailmassa palwelisin, ja sitte Sinun tykönäsi iankaikkisesti eläisin! Jesuksen Christuksen, meidän Herramme kautta. Amen.

Rukous rauhasta.

O Herra Jumala! jolta pyhät halut, oikeat neuvot ja wanhurskaat työt tulewat, anna Sinun palmelioillesse rauha, jota maailma ei antaa taida, että meidän sydämemme Sinun käskysi alle annetut olisimat, ja kaikki wiha-miesten neuvot särje, että meidän elämämme Sinun warjellukses alla lewossa olisi! Jesuksen Christuksen, meidän Herramme kautta. Amen.

Suo Herra! rauhaa kansallesi, Pois wiholliset poista, Suo rauhaa seurakunnallesi; Ei löydy ketaan toista, Kuin riidat estää taitaa.

Anna, Herra! rauhaa kaikille maakunnille, onni ja terveys itsekullenki säädylle!

Yhteisiä rukouksia.

Auta meitä walwoissamme, Herra! kätke meitä maatessamme, että me walwoisimme Christuksen kanssa, ja rauhassa lepäisimme. Sinun haltuus Herra Jumala! minä annan henkeni ja sieluni, ettäsi häntä Christukses, joka on meidän elämämme ja ylös-nousemisemme, iankaikkisesta kuolemasta warjelist. Ja rukoilemme Sinua, että Sinä, joka se totinen walkeus olet, Sinun armon paisteen minun pimiään sydämeeni muodattaisit, Sinun rakkaan Poikas, Jesuksen Christuksen, meidän Herramme kautta. Amen.

Laupeas Jumala, rakas taiwaallinen Isä! jonka laupeudella ei yhtään loppua ole! Sinä joka olet kärsimäinen, pitkämielinen, ja suuresta armosta anteeksi annat kaikille katuwaisille kaikki pahat teot, rikokset ja synnit! Me olemme (sen pahempi) tehneet syntiä meidän isäimme kanssa; me olemme wäärin tehneet ja olleet jumalatomat, ja Sinun mieles rikkoneet: Sinulle ainoalle olem-

ma me syntiä tehneet, ja Sinun edessä pahoin tehneet. Mutta älä muistele meidän entisiä pahoja tekojamme: armahda meitä nopeasti; sillä me olemme sangen wiheltäisiksi tulleet. Auta meitä, Jumala, meidän Wapahdamme! Sinun nimes kunnian tähden: wapahda meitä, ja anna meille kaikki meidän syntimme anteiksi, ja anna meille Sinun Pyhä Henkes armoa, parantaaksemme syntistä elämätämme, ja saadaaksemme Sinun kanssas iankaikkisen elämän, Sinun Poikas, Jesuksen Christuksen, meidän Herramme kautta. Amen.

Herra siunakoon meitä ja warjelkoon meitä; Herra walistakoon kaswonsa meidän päällemme ja olkoon meille armollinen; Herra kaantakoon kaswonsa meidän puoleemme ja antakoon meille iankaikkisen rauhan! Nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen. Amen.

W. E. Kiitos olkoon Sull' Isä . . .

1. O Jumala! Kuin lasten äänen kuulet,
Ja awullas Sen heikon tykö tulet,
Nyt puoleeni, O Isä, katsahda,
Ja heikkoa Sun lastas armahda!

2. Sun käsilläs Mun waltauteen kannoit,
Ja ruumiini Ja sielun mulle annoit.
Myös itselles Mun wihdoin omistit
Kuin kasteessa Sieluni puhdistit.

3. Suo että siis Sun tahtos jälkeen elän,
Ja riettahat Eihani himot wältän.
En itse woi Teitäni ohjata,
Siis minua, O Isä, johdata!

4. Suo käskyjäs Mun aina opetella,
Ja ilolla Sun mieltäs noudatella.

Suo tunnoſſas Myös että kaſwaiſin,
Ja Sinulle Jo nuorna kelpaiſin.

5. Ah, vanhemmat Minua rakastawat,
Ja totuuteen Ja ſiiwoon johdattawat;
Suo että ſiis Taas heitä rakastan,
Ja oſoitin Myös heille funnian.

6. Waan ilkeät Kuin ſiiwon häpäiſewät,
Ja pahuuteen Myös muita wiettelewät,
Suo että ne, O Herra! wälttäiſin,
Ja käſkniſſäs Pyhä pyytäiſin.

7. Mä ihanat Lapsuuden päiwät täytän;
Suo että ne Sun funniakſes kätän,
Sun tunnoſſas Suo että kaſwaiſin,
Ja alati Niin Sulle kelpaiſin.

8. O Jumala! Sun haltuus tieni annan,
Ja käſkniſſäs Mun muisteſſani kannan.
Kuin juokſuni Sen jälkeen ojennan,
Sun tykönäs Sen wihdoin lopetan.

Ajan alussa Jumala loi taivaan ja maan. Ensimäiset ihmiset maan päällä olivat Adam ja Eva, jotka Jumala loi omaksi kuvaksensa, se on: joille Jumala lainasi pyhän tahdon, selkeän järjen ja puhtaan aistimen tahi tunnon. He olivat sentähden hurskaat, viisaat ja autuaat. Mutta tämän autuuden tilan kadottivat esi-vanhempamme langetessansa syntiin, joka heidän luontonsa turmeli. Tämä synnin turmellus siirtyi kaikkein heidän perillistensä, koko ihmiskunnan luontoon, ja vaikutti heitä luopumaan Jumalasta ja noudatamaan synnin polkuja. Sentähden rankaisi Jumala koko ihmis-kuntaa veden paisumuksella, jossa kaikki muut hukkuivat, paitsi hurs-

kasta Noah, jonka Jumala säilytti elämään. Noan perilliselle Abrahamille Jumala antoi lupauksen, että hänen suvustanta piti maailman Wapahtajan syntymän. Abrahamin pojan Isakin poikaa, Jakobia, kutsuttiin Israeliksi, ja Israelin kansalle Jumala antoi Muoseksen kautta lakinsa, tahi Jumalan kymmenen käskyä, seurattavaksi.

Ja Jumalan määräämä aika kuin oli tullut, tahi neljä tuhatta vuotta maailman luomisesta lukein, Jumala lähetti Poikansa Jesuksen Christuksen maailmaa wapahtamaan synnin orjuudesta ja kadotuksesta. Meidän kallis Wapahtajamme toimitti wirkaansa jumalallisella opetuksellansa, pyhällä elämällensä, raskaalla kärsimisellensä ja katkeralla kuolemallansa. Hänen saarnaama ja julistama opetuksensa on kaikkein Christittyin uskonoppi, joka löytyy kirjoitettuna ja selitettynä Uuden Testamentin raamatussa, ja jota Evangeliumin opiksi kutsutaan. Mutta tämä pyhä oppi tuli paavin vallan aikana sekoitetuksi ja hämmennetyksi väärillä opetuksilla siihen asti, että Saksan maalla ilmestyi jalo ja hurskas mies Martti Luther, joka urohollisuudella puhdisti Evangeliumin opin paavilaisten hämmennyksistä, selitellen, "ett'ei muuta perustusta voi kukaan panna, kuin mikä pantuna on: joka on Jesus Christus." Evangeliumin oppia puhdisttaessa syntyivät ne kirjat, joissa Lutherilaisen seurakunnan uskonoppi löytyy selitettynä ja joita nimitetään tunnustus-kirjoiksi.

Tunnustuskirjoista mainitsemme tässä ainoastansa Lutherin tekemän katekismuksen, joka kirja on jokahiseltä Lutherin selittämää uskonoppia tunnustavalla luettava ja mieleen pantava.

Suomalaiset ja latinaiset numerot.

1 I, yksi	64 LXIV, neljä seitsemättä kymmentä
2 II, kaksi	70 LXX, seitsemän kymmentä
3 III, kolme	75 LXXV, viisi kahdeksatta kymmentä
4 IV, neljä	80 LXXX, kahdeksa kymmentä
5 V, viisi	86 LXXXVI, kuusi yhdeksättä kymmentä
6 VI, kuusi	90 XC, yhdeksä kymmentä
7 VII, seitsemä	97 XCVII, yhdeksä kymmentä seitsemän
8 VIII, kahdeksa	100 C, sata
9 IX, yhdeksi	101 CI, sata yksi
10 X, kymmen	109 CIX, sata yhdeksi
11 XI, yksi toista kymmentä	110 CX, sata kymmen
12 XII, kaksi toista kymmentä	111 CXI, sata yksi toista kymmentä
13 XIII, kolme toista kymmentä	120 CXX, sata kaksi kymmentä
14 XIV, neljä toista kymmentä	200 CC, kaksi sataa
15 XV, viisi toista kymmentä	201 CCI, kaksi sataa yksi
16 XVI, kuusi toista kymmentä	300 CCC, kolme sataa
17 XVII, seitsemä toista kymm.	400 CD, neljä sataa
18 XVIII, kahdeksa toista kymm.	500 D, viisi sataa
19 XIX, yhdeksi toista kymm.	600 DC, kuusi sataa
20 XX, kaksi kymmentä	700 DCC, seitsemä sataa
21 XXI, yksi kolmatta kymm.	800 DCCC, kahdeksa sataa
22 XXII, kaksi kolmatta kymm.	900 CM, yhdeksi sataa
30 XXX, kolme kymmentä	1000 M, tuhat
31 XXXI, yksi neljättä kymm.	2000 MM, kaksi tuhatta
40 XL, neljä kymmentä	2500 MMD, kaksi tuhatta viisi sataa, j. n. e.
42 XLII, kaksi viidettä kymm.	
50 L, viisi kymmentä	
53 LIII, kolme kuudetta kymm.	
60 LX, kuusi kymmentä	

Murtolukujä, jotka merkitsevät osia kokonaisista, ovat: $\frac{1}{2}$ puoli, $\frac{1}{3}$ kolmas osa, $\frac{1}{4}$ neljäs osa, $\frac{2}{3}$ kaksi kolmatta-osaa, $\frac{3}{4}$ kolme neljättä-osaa, $\frac{2}{5}$ kaksi viidettä-osaa, $\frac{4}{6}$ neljä kuudetta-osaa; $\frac{5}{7}$ viisi seitsemättä-osaa, $\frac{3}{8}$ kolme kahdeksatta-osaa, $\frac{5}{9}$ viisi yhdeksättä-osaa, $1\frac{3}{4}$, yksi kokonainen ja kolme neljättä-osaa, $2\frac{1}{2}$ kaksi ja puoli, tahi puoli kolmatta.

Selit. Numero winowiinan yläpuolella osoittaa, kuinka monta sellaista osaa, minkä winowiinan alapuolella oleva numero nimittää, murtoluvussa löytyy. Esim. jos kokonainen tahi 1 tulee jaetuksi kolmeen yhtä suureen osaan, ja niistä osista otetaan 2, niin sitä osoitetaan tällä tavoin $\frac{2}{3}$ (kaksi kolmatta-osaa).

Luvun laske-merkit.

+ (plus) Lisäys: tahi yhteen-laske merkki on pysty-risti, joka osoittaa, että numerot kahden puolen tätä merkkiä ovat laskehtawat yhteen. Esim. $2+5$ merkitsee, että kaksi ja viisi tahi viisi ja kaksi ovat laskehtawat yhteen.

— (minus) Vähennys: tahi poisotto-merkki on lyhyt viiva, joka osoittaa, että numerosta vasemmalla puolella tätä merkkiä on sen verran otettava pois, kuin numero oikealla puolella samaa merkkiä näyttää. Esim. $9-6$ merkitsee, että yhdeksästä on kuusi otettava pois.

× Kerronta-merkki on vinoristi, joka osoittaa, että numerot kahden puolen tätä merkkiä ovat kerrottawat toinen toisensa kanssa, tahi että yksi numero on otettava niin monta kertaa, kuin toinen numero näyttää. Esim. 5×6 merkitsee, että viisi on kerrottava kuudella, tahi viisi on otettava kuusi kertaa, taikka kuusi on otettava viisi kertaa.

: Jako-merkki on kaksois-pisteh, joka osoittaa, että numero vasemmalla puolella tätä merkkiä on jaettava niin moneen osaan, kuin numero oikealla puolella

samaa merkkiä näyttää. Esim. 20 : 5 merkitsee, että kaksohymmentä on jaettava viiteen osaan.

= **Tasa-** eli yhtäläisyys-merkki on kaksoisviiva, josta merkitsee, että numeroluvut molemmalla puolella tätä merkkiä tekewät yhden verran. Esim. $4+6=10$ merkitsee, että neljä ja kuusi tekewät yhteen laskettuna kymmen; ... $10-4=6$ merkitsee, että kymmen, vähennetty neljällä, tai josta neljä on otettu pois, tekee kuusi; ... $5 \times 6=30$ merkitsee, että viisi otettuna kuusi kertaa, tai 6 otettuna viisi kertaa, tekee kolmekymmentä; ... $32:8=4$ merkitsee, että kolmekymmentä kaksi, jaettuna kahdeksaan osaan, tekee neljä joka osalle.

Kerto- ja Lasko=taulu.

2 kertaa 2 tekee 4	4 kertaa 4 tekee 16	7 kertaa 7 tekee 49
2 \times 3 = 6	4 \times 5 = 20	7 \times 8 = 56
2 \times 4 = 8	4 \times 6 = 24	7 \times 9 = 63
2 \times 5 = 10	4 \times 7 = 28	7 \times 10 = 70
2 \times 6 = 12	4 \times 8 = 32	
2 \times 7 = 14	4 \times 9 = 36	8 kertaa 8 tekee 64
2 \times 8 = 16	4 \times 10 = 40	8 \times 9 = 72
2 \times 9 = 18		8 \times 10 = 80
2 \times 10 = 20	5 kertaa 5 tekee 25	
	5 \times 6 = 30	9 kertaa 9 tekee 81
	5 \times 7 = 35	9 \times 10 = 90
	5 \times 8 = 40	
3 kertaa 3 tekee 9	5 \times 9 = 45	10 kertaa 10 tekee 100
3 \times 4 = 12	5 \times 10 = 50	10 \times 100 = 1000
3 \times 5 = 15		
3 \times 6 = 18	6 kertaa 6 tekee 36	100 kertaa 100 tekee 10,000
3 \times 7 = 21	6 \times 7 = 42	100 \times 1000 = 100,000
3 \times 8 = 24	6 \times 8 = 48	
3 \times 9 = 27	6 \times 9 = 54	
3 \times 10 = 30	6 \times 10 = 60	1000 \times 1000 = 1,000,000

Selityksiä. 1. Koska 1 kerta 1 tekee 1, 1 kerta 2 tekee 2, j. n. e., niin ne ovat tästä taulusta heitettyt pois.

2. Laskimajisissa palstoissa ei luetella 2:sta alkaen, esim. 5 kertaa 2 tekee 10, tai 6 kertaa 2 tekee 12, 6 kertaa 3 tekee 18, jentähden, että ne summat nähtävät

edellisistä palstoista, jotka alkavat 2:lla ja 3:mella. Kertoessa on yhtä-käikki, kumpasella luvulla toinen tulee kerrotuksi; sillä 3 kertaa 6 tekee 18, ja 6 kertaa 3 tekee myös 18.

3. Joka tahtoo opetteleida kerto-aulun ulkoa-päin, lukekoon kunki palstan erittäin, alkaen 2:sta, sitte kolmesta j. n. e.

4. Kertoessa juoksevat luvut tässä taulussa vasemmalta puolelta oikealle kädelle, niin että kolmas luku näyttää summan, joka tulee, kuin ensimmäinen luku on otettu niin monta kertaa, kuin toinen luku näyttää, esim. 5 kertaa 5 tekee 25.

5. Mutta jos tämän taulun juohdatuksella tahdot tietää, kuinka paljo joku luku, jaettuna jollakulla toisella luvulla, tekee, niin etsi waadittu luku palstan oikealta puolelta, ja luku sen vasemmalla puolella näyttää, kuinka moneen osaan summa on jaettava, sitte näet saman numeron vasemmalla puolella, miten paljo kulleki osalle tulee. Esim. Jos 18 ruplaa ovat jaettavat 9 miehelle, niin ensimmäisestä palstasta näet kaksi yhdeksän numeron vasemmalla puolella, ja siitä sitte ymmärrät, että kulleki miehelle tulee 2 ruplaa. Tahi jos 18 ruplaa ovat jaettavat 6 miehelle, niin kuki saa 3 ruplaa (katso kolmannelta palstasta). Taihka jos 48 ruplaa ovat jaettavat 8 miehelle, niin tulee 6 ruplaa kulleki.

Suomen maan mittoista, painoista ja rahoista.

1. Pituuden mitat. 1 penikulma on 10 wenäjän wirstaa; 1 wenäjän wirsta on 600 syltä, tahi 1,800 hyynärää; 1 sylti on 3 hyynärää; 1 hyynärä on 2 jalkaa tahi 4 korttelia; 1 kortteli on 6 tuumaa tahi peukalon mittaa.

2. Pintojen mitat. 1 tynnyrin ala on 32 fapan maata, tahi 14,000 neljäkäs (□) hyynärää, se on, 140 hyynärän pituinen ja 100 hyynärän lewä maan ala; 1 fapan ala on $437\frac{1}{2}$ neljäkäs hyynärää.

3. Uvaruuden mitat. 1 kannu on 2 tuoppia tai 8 korttelia; 1 kortteli on 4 jumprua; 1 tynnyri kuivia aineita on 30 kappaa tai 63 kannua; 1 panni on 20 kappaa tai 2 karpioa; 1 karpio on 10 kappaa; 1 nelikko on $7\frac{1}{2}$ kappaa; 1 kappaa on $2\frac{1}{10}$ kannua; 1 tynnyri märkää ainetta on 48 kannua; 1 aami on 60 kannua; 1 ankkuri on 15 kannua; 1 syli puita on 4 kynnärää pitkä ja 3 kynnärää korkea; 1 heinä parmu on $4\frac{3}{4}$ kynnärää pitkä ja leveä ja $3\frac{3}{4}$ kynnärää korkea.

4. Painot. 1 kippunda (laiwa-leiwiskä) on 20 puntari-leiwiskää; 1 leiwiskä on 20 naulaa; 1 naula on 32 luotia.

5. Kappalein luvut. 1 krosfi on 12 tujinaa; 1 tujina on 12 kappaletta; 1 tontti (lautoja) on 12 lautaa; 1 riifi paperia on 20 kirjaa; 1 kirja paperia on 24 arkfia kirjoitus-, ja 25 arkfia räntti-paperia.

6. Rahat. 1 rupla on 100 kopeikkaa; 1 rupla kulta on 3 ruplaa 3 kopeikkaa hopeassa; 1 rupla hopeassa on 3 ruplaa 50 kopeikkaa pankkorahassa.

7. Ajanluku. 1 vuosi on 12 kuukautta, tai 52 viikkoa, tai 365 päivää 5 tuntia 48 minuuttia ja 51 sekuntia; 1 kuukaus on 30 päivää tai vuorokautta. Muutamissa kuukausissa on kuitenkin 31 päivä, ja Helmikuussa 28, ja karkausvuosina 29 päivää. 1 vuorokausi on 24 tuntia; 1 tunti on 60 minuuttia; 1 minuutti on 60 sekuntia tai tuokiota.

abcd efgh i j k l m n o p q r s t u v w
x y z a^u a^v 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0.

A B C D E F G H I J K L M N O P
Q R S T U V W X Y Z A O.

Armed. Enr. Hawa^u. Ha^u Jaki. Harua.

Lika. Maki. Napa. Opa. Paka. Suma.

Taka. Taki. Uka. Ma. Uka^u. Tu. Uka^u.
Uka^u. Uka^u. Uka^u. Uka^u. Uka^u. Uka^u.